

ZGODOVINA

Poklicno in strokovno izobraževanje

Izobraževalni programi srednjega strokovnega izobraževanja za dvojezično izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja

Izobraževalni programi poklicno-tehniškega izobraževanja za dvojezično izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja



KATALOG ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: zgodovina

Srednje strokovno izobraževanje (102 uri)

Poklicno-tehniško izobraževanje (34 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Vilma Brodnik, Zavod RS za šolstvo, koordinatorka PKK za zgodovino; mag. Bernarda Gaber, Zavod RS za šolstvo; Sonja Bregar Mazzini, OŠ Dobrova; Marjetka Čas, OŠ Gustava Šiliha Laporje; dr. Petra Kavrečič, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije; mag. Boštjan Kernc, OŠ Davorina Jenka Cerklje na Gorenjskem; Tomaž Smole, OŠ Šmartno v Tuhinju; dr. Aleš Maver, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta; dr. Irena Selišnik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; Nataša Šekoranja Špiler, Gimnazija Brežice; Petra Štampfl, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana; Mitja Turk, Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazija; dr. Gregor Antoličič, ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa; Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo; Maja Vičič Krabonja, Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor; Nina Zupan Kastelec, Šolski center Kranj; Helena Mešnjak, Ekonomska šola Celje, Gimnazija in srednja šola; Rok Miščević, BIC Naklo; Silviya Hajdinjak Prendl, Dvojezična srednja šola Lendava; Bernadetta Horvath, Dvojezična srednja šola Lendava

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi_znanja/2026/kz-dp-zgodovina-ssi-dv-pti-dv.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 259500803](#)

ISBN 978-961-03-1257-4 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, določil Katalog znanj Zgodovina za izobraževalne programe srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja za izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje se je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili h Katalogu znanj Zgodovina za izobraževalne programe srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja za izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja.



PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti comnihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, externam quaspiis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comiscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Dijak
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrurum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrurum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- | | | | |
|---|---|---|---------------------------------------|
| ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint |
| ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | |

9 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikalne usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

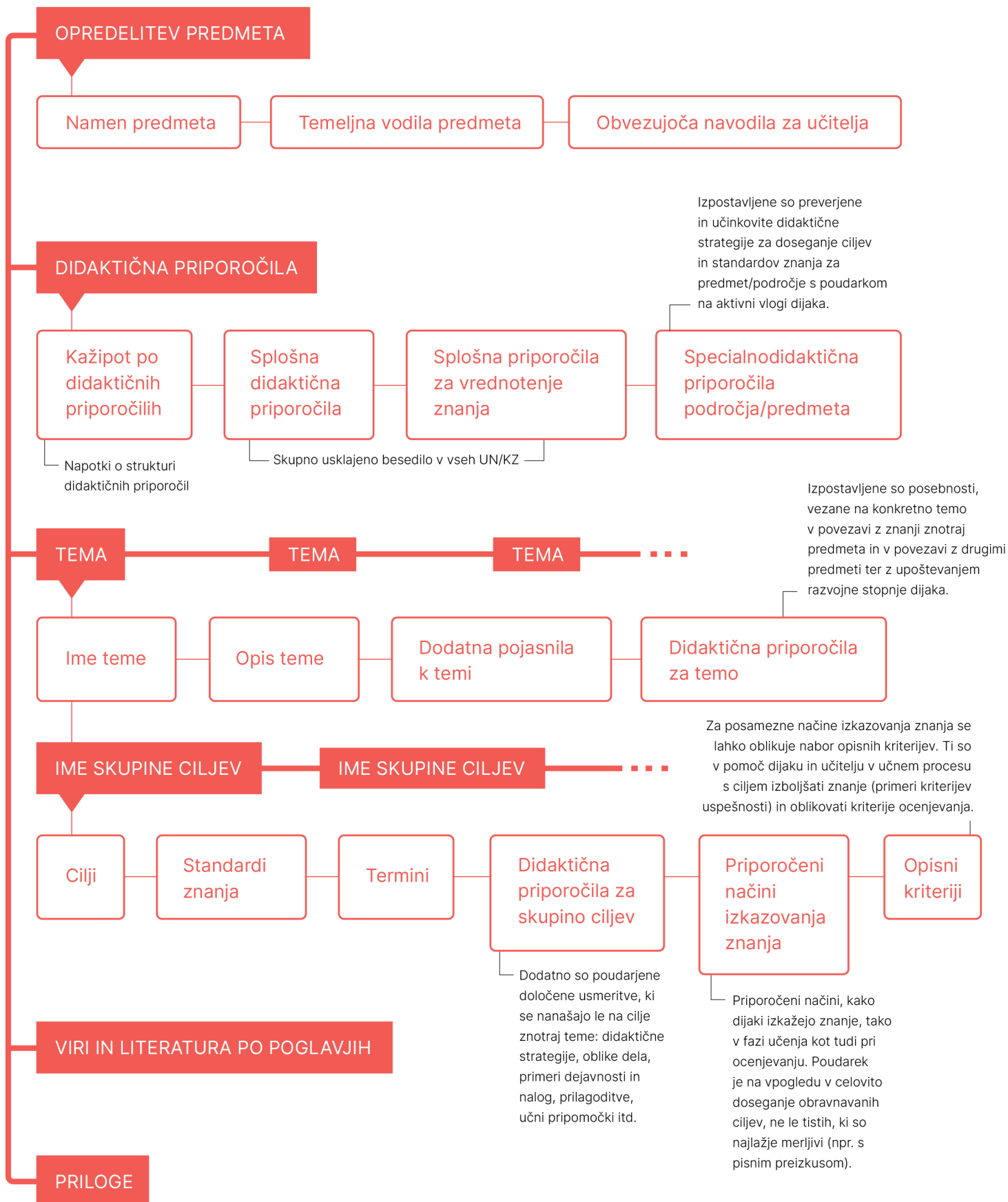
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA KATALOGA ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI



KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	11	Od bliskovite do hladne vojne.....	50
Namen predmeta.....	11	SLOVENC, ČAS JUGOSLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	52
Temeljna vodila predmeta	12	Slovenci, čas Jugoslavije in socializma, Madžari po drugi svetovni vojni.....	53
Obvezujoča navodila za učitelje	12	POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA	55
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	13	Pot v samostojnost in Republika Slovenija ...	56
Kažipot po didaktičnih priporočilih	13	ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC	58
Splošna didaktična priporočila	14	Zgodovina katastrof in njihovih posledic	60
Splošna priporočila za vrednotenje znanja ...	15	OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ.....	61
Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta	17	Od menjave do kapitala in gospodarskih kriz	62
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	25	OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI	64
ZGODOVINA JE.....	26	Od začetka pisav do informacijske pismenosti	65
Zgodovina je.....	27	VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH	67
SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU	28	Vojskovanje in vojaška tehnika v različnih zgodovinskih obdobjih	68
Slovenski prostor od antike do novega veka, Madžari v srednjem veku	29	ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI	70
SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU	32	Arhitektura in bivališča v zgodovini	71
Svet ter slovenski in madžarski prostor v novem veku	33	MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO	73
VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJE	36	Moj (bodoči) poklic skozi zgodovino.....	74
Vzpon meščanstva - od reform do revolucij..	37	OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE.....	76
OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU.....	39	Od začetkov verovanja do sodobne religije ..	77
Od ideje do naroda in slovensko narodno oblikovanje, Madžari v 19. stoletju	40	ZGODOVINA ŠPORTA	79
IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA.....	43	Zgodovina športa	80
Imperializem, konflikti in prva svetovna vojna	44	OBLAČILA SKOZI ČAS	82
VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE	46	Oblačila skozi čas	83
Vzpon totalitarizmov in propad Versajske Evrope	47	PROMET NEKOČ IN DANES	85
OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE	49	Promet nekoč in danes.....	86
		PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH	88
		Prehrana v različnih zgodovinskih obdobjih .	89

ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO... 91	Slovenci, čas Jugoslavije in socializma, Madžari po drugi svetovni vojni 104
Zdravljenje in higiena skozi zgodovino 92	SLOVENC, ČAS JUGOSLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI 104
VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE 94	Pot v samostojnost in Republika Slovenija . 104
Vloga moških in žensk ter pomen družine 95	POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA..... 104
OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO 97	Zgodovina katastrof in njihovih posledic 105
Osebnosti, ki so zaznamovale zgodovino..... 98	ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC 105
VIRI IN LITERATURA PO POGlavJIH 99	Od menjave do kapitala in gospodarskih kriz 105
Opredelitev predmeta..... 99	OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ 105
Zgodovina je... 99	Od začetka pisav do informacijske pismenosti 106
ZGODOVINA JE... 99	OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI..... 106
Slovenski prostor od antike do novega veka, Madžari v srednjem veku100	Vojskovanje in vojaška tehnika v različnih zgodovinskih obdobjih 106
SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU..... 100	VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH 106
Svet ter slovenski in madžarski prostor v novem veku101	Arhitektura in bivališča v zgodovini 106
SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU 101	ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI 106
Vzpon meščanstva - od reform do revolucije101	Moj (bodoči) poklic skozi zgodovino..... 107
VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJ 101	MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO 107
Od ideje do naroda in slovensko narodno oblikovanje, Madžari v 19. stoletju101	Od začetkov verovanja do sodobne religije 107
OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU 101	OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE 107
Imperializem, konflikti in prva svetovna vojna102	Zgodovina športa 107
IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA 102	ZGODOVINA ŠPORTA 107
Vzpon totalitarizmov in propad Versajske Evrope102	Oblačila skozi čas 108
VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE 102	OBLAČILA SKOZI ČAS 108
Od bliskovite do hladne vojne.....103	Promet nekoč in danes..... 108
OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE..... 103	PROMET NEKOČ IN DANES 108
	Prehrana v različnih zgodovinskih obdobjih 109

PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH.....	109
Zdravljenje in higiena skozi zgodovino	109
ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO	109
Vloga moških in žensk ter pomen družine ...	109
VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE	109
Osebnosti, ki so zaznamovale zgodovino.....	109
OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO	109
PRILOGE	111

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Namen pouka zgodovine v srednjem strokovnem izobraževanju je spodbujanje radovednosti in zanimanja za življenje ljudi v preteklosti ter sedanjosti in razvijanje zgodovinske zavesti. Zgodovina ima v srednjem strokovnem izobraževanju ob splošnoizobraževalnem pomenu namen prikazati dijakom tudi, kako se je v preteklosti razvijal njihov poklic oz. poklicno področje. Tako je katalog znanj ob splošnih kulturno-civilizacijskih vsebinah obogaten z gospodarsko-socialnimi temami in razvojem ter spreminjanjem poklicev. S tem pridobiva predmet tudi pomembno motivacijsko vlogo za dijake, ki se izobražujejo/usposablajo za različne stroke. Predmet dijakom na eni strani širi zgodovinsko, časovno in prostorsko predstavo o preteklosti, hkrati pa jih vodi k samostojnemu raziskovanju in sodelovanju v manjših skupinah, kar še posebej spodbujamo pri izbirnih temah. S tem dijaki presegajo zgolj razumsko dimenzijo preteklega časa, saj jih pri spoznavanju preteklosti spremljajo tudi druge oblike zaznavanja časa, prostora in ljudi.

Znanje zgodovine se nanaša na ključne dogodke, pojave in procese iz slovenske, madžarske, evropske in svetovne zgodovine, na vplive evropskega in svetovnega dogajanja na slovensko zgodovino in zgodovino Italije, na načine življenja ljudi v preteklosti in sedanjosti, na miselnost, kulturni razvoj in znanstvene in tehnološke dosežke še zlasti v povezavi s stroko, za katero se usposablajo.

Ta katalog znanj torej pomeni tudi usmeritev predmeta k stroki, bodočemu poklicu, dogajanju v njem, razvoju od začetkov do današnjega dne. S tem uresničuje idejo, da mora biti tudi zgodovina približana potrebam časa v srednjem strokovnem izobraževanju pri usposabljanju za različne poklice. Pri pouku zgodovine v srednjem strokovnem izobraževanju je pomembno do določene mere razvijati tudi procesna znanja, ki vključujejo veščine orientacije v zgodovinskem času in prostoru, kritično mišljenje pri delu z zgodovinskimi viri, rabo osnovne zgodovinske terminologije in osnov zgodovinskega strokovnega jezika, veščine preprostega zgodovinskega raziskovanja, bralno pismenost, sodelovanje in komuniciranje, ustvarjalnost in inovativnost, digitalne in podjetnostne kompetence idr.

Z izbranimi zgodovinskimi primeri in učnim gradivom, prilagojenim populaciji dijakov srednjega strokovnega izobraževanja, prispevamo k utrjevanju odnosnega znanja, in sicer nacionalne identitete, državne pripadnosti in varovanja kulturne dediščine. Spodbujamo odgovoren odnos do okolja in trajnostni razvoj. Odnosno znanje zajema tudi spodbujanje kulturnega dialoga z namenom razumevanja in spoštovanja različnih kultur, skupnosti in ver. Pomembno vlogo v tem katalogu ima tudi moralni vidik, obsodba zločinov proti človeštvu, genocidov, holokavsta in drugih oblik množičnega kršenja človekovih pravic ter političnih sistemov, ki so kršili in kršijo človekove pravice in človekovo dostojanstvo.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Pri pouku zgodovine v srednjem strokovnem izobraževanju se razvija tudi zgodovinski način mišljenja z vidika časa, v katerem se je dogajanje odvijalo, a tudi z več različnih perspektiv (vidikov, pogledov) na isto zgodovinsko dogajanje.

Katalog znanja je zasnovan iz dveh delov in tematsko kronološko progresivno, tako da zajema ključne zgodovinske dogodke, pojave in procese, s poudarkom na slovenski nacionalni zgodovini, pri čemer sta v temeljih predstavljeni tudi evropska in svetovna zgodovina. Obvezni del kataloga znanj tako vključuje deset tem, ki zajemajo strnjen pregled dogajanja do 19. stoletja (štiri teme), večji poudarek pa je na temah od 19. stoletja do danes (šest tem). Drugi del kataloga znanj obsega štirinajst izbirnih tem, ki se prilagajajo bodoči poklicni usmeritvi dijakov (glede na program šole). Predpostavljamo, da bi lahko učitelj poleg obveznih tem izbral vsaj še eno ali dve izbirni temi, pri čemer naj upošteva tudi želje dijakov. Pri tem spodbujamo zlasti aktivno delo dijakov, ki naj pri izbirnih temah dokažejo svojo iniciativnost in kreativnost pri zanimanju za določeno zgodovinsko tematiko. V primerih, da je v programu poleg obveznih 103 ur zgodovine predvidenih še 34 ur, pa lahko učitelji nabor izbirnih tem še razširijo in bolj kakovostno predelajo, tako da z uporabo aktivnih metod dijaka postavijo v središče učnega procesa.

Ob tem izpostavimo tudi, da so slovenska zgodovina, zgodovinske izkušnje in kulturna dediščina umeščene v širši srednjeevropski in evropski prostor, kar omogoča boljše razumevanje vplivov na dogajanje in procese ter njihovo medsebojno povezanost.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Zgodovina je v programu srednjega strokovnega izobraževanja obvezni predmet v obsegu 103 ure, v določenih programih in na izbranih šolah pa ima še dodatnih 34 ur iz t. i. odprtega kurikula, kar pomeni skupaj 137 ur.

Didaktični pristopi in učne strategije naj bodo usmerjeni v aktivno vlogo dijakov in mentorsko vlogo učitelja. Izgrajuje se deklarativno, procesno in odnosno znanje, Poudarek je na razvijanju veščin kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri, pri čemer se razvijajo tudi veščine zgodovinskega raziskovalnega dela.

Priporoča se zgodovinsko terensko delo, še zlasti v povezavi z raziskovanjem lokalnega okolja (zanimanje za zgodovino domačega kraja) muzejsko, arhivsko ter projektno učno delo, avtentično učenje ipd.

Katalog znanja zajema zgodovinske dogodke, pojave in procese, ki pomenijo pogoj za razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Spodbuja se dovednost za vrednote pluralne, strpne, demokratične družbe. Navezuje se na znanja iz osnovne šole.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje kataloga znanj predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo katalogov znanj za splošnoizobraževalne predmete v poklicnem in strokovnem izobraževanju* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/p64e0ud>) in je v vseh katalogih znanj enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifike.

Katalog znanj posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vsebujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev kataloga znanj, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepoznava in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;

- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v katalogu znanj določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljih v katalogu znanj in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

PODROČJA/PREDMETA

Tematska zasnova, izbirnost

Katalog znanja za zgodovino je zasnovan tematsko, tako da zajema zgodovinske dogodke, pojave, procese, ki so ključni za razumevanje kulturnega oz. civilizacijskega razvoja človeštva. Teme so v katalogu znanja razporejene kronološko progresivno za 103 ure. V osnovi gre za obravnavo desetih obveznih tem, dodanih pa je še štirinajst izbirnih, ki so tematsko zasnovane in izmed katerih učitelj glede na zanimanje dijakov, pogoje pouka in svojo strokovno presojo izbere vsaj eno, ki z izborom postane obvezna za obravnavo. Vsaka tema je v katalogu znanja opredeljena z opisom, cilji, standardi znanja in strokovnimi termini ter didaktičnimi priporočili.

Teme predstavljajo zaokrožene enote. Vsebinski poudarki tem so predstavljeni v opisih tem in kot jedrne vsebine dodani v didaktična priporočila za temo. Obvezne teme vključujejo cilje in vsebinske poudarke iz politične, gospodarske, socialne, kulturne in drugih vrst zgodovine. Pri tem je treba poudariti, da je nekaj več poudarka namenjenega slovenski in madžarski zgodovini. Izbirne teme se prilagajajo možnosti za različne strokovne in poklicne usmeritve dijakov, čeprav so med njimi tudi take, ki se nanašajo na vsakdanje življenje v posameznih zgodovinskih obdobjih, na družbene, gospodarske, tehnološke in kulturne značilnosti.

Ciljna zasnova

Katalog znanja je zasnovan ciljno ter omogoča ob tematski in izbirni zasnovanosti tem v določeni meri tudi vključevanje aktivnejših oblik pouka. To je seveda odvisno od razpoložljivega časa in predznanja dijakov. Cilji zajemajo deklarativno znanje (vsebinsko znanje), procesno znanje (znanje veščine) in odnosno znanje (odnosi, ravnanje, naravnost, stališča). V tematske cilje so integrirani tudi t. i. skupni cilji. *Komisija za pripravo skupnih ciljev in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj* (2022) je določila pet področij skupnih ciljev: jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost. Znotraj teh področij so opredeljene kompetence in ključni (temeljni) cilji, ki so vključeni skozi tematske cilje predmeta v obstoječ katalog znanja. V didaktičnih priporočilih pri temah so prikazani načini integracije teh skupnih ciljev v tematske cilje za zgodovino in navedeni predlogi dejavnosti za njihovo realizacijo pri pouku zgodovine.

Cilji so zasnovani odprto in omogočajo učitelju strokovno avtonomijo pri načrtovanju pouka, zato so opredeljeni s splošnimi (implicitnimi) glagoli. Zajemajo znanje, ki se ga le spremlja, spodbuja, razvija (zlasti odnosno in del procesnega znanja, npr. socialne veščine), in pa znanje, ki se ga tudi ocenjuje. K ciljem, ki zajemajo deklarativno znanje in del procesnega znanja, so zasnovani standardi znanja, ki opredeljujejo znanje, ki se lahko ocenjuje. Standardi so pojmovani kot stopnja doseganja ciljev in so izraženi s konkretnimi (eksplicitnimi) glagoli. K posameznemu cilju je lahko opredeljenih več standardov znanja. Če denimo nek cilj na manj zahtevni ravni zahteva, da dijak neki dogodek, pojav ali proces pozna, se pripadajoči standard glasi, da dijak opiše značilnosti dogodka, pojava ali procesa, našteje vzroke za zanj ipd. Če cilj na bolj zahtevni ravni zahteva, da dijak zgodovinski dogodek, pojav ali proces razišče, potem pripadajoči standard zahteva, da dijak pojasni značilnosti ter s pomočjo vira analizira in razloži vzroke, primerja in utemelji dogajanje, presodi in utemelji pomen za nadaljnji zgodovinski razvoj ipd. Standardi opredeljujejo tudi minimalno znanje za oceno zadostno. Ti standardi so zapisani z odebeljenim tiskom. Praviloma minimalni standardi zahtevajo znanje na manj zahtevnih ravneh, lahko pa tudi na višjih zahtevnostnih ravneh, če gre za ključno oz. pomembno znanje

za razumevanje nadaljnega zgodovinskega razvoja. Med ostalimi standardi učitelj opredeli temeljne (za oceno dobro in prav dobro) ter višje (za oceno prav dobro in odlično). Pri opredeljevanju ciljev in standardov znanja je bila uporabljena revidirana Bloomova taksonomija. V katalog znanja so vključeni tudi cilji, ki se nanašajo na odnosno znanje, ki pa ga ne ocenjujemo.

Strokovni termini obsegajo koncepte in mestoma širše pojme, ki so navezujejo na posamezno temo.

Didaktične in učne strategije

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, npr. izkustveno, projektno, problemsko učenje, učenje z raziskovanjem, obrnjeno učenje, avtentični pouk, pouk na prostem oz. terenu ipd., s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo, s čimer sočasno razvija timsko naravnost in socialne veščine, kot so sodelovanje, spoštljiva komunikacija, pripravljenost sodelovanja itd. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri (primarnimi in sekundarnimi viri ter viri iz prve in druge roke – neposredni in posredni) in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Cilji in standardi znanja so dovolj odprti, da omogočajo učno individualizacijo in diferenciacijo pri delu. Pri tem naj učitelj pripravi čim več avtentičnih učnih situacij, ki so povezane z lokalnim okoljem, interesi ter strokovnimi in poklicnimi usmeritvami dijakov.

Pri pouku zgodovine v srednjih strokovnih šolah in v programih poklicno-tehniškega izobraževanja se izgrajuje deklarativno (vsebinsko) znanje, procesno znanje (veščine dela z različnimi zgodovinskimi viri, veščine kritičnega mišljenja, socialne veščine, komunikacijske veščine, digitalne kompetence, veščin ustvarjalnosti in inovativnosti, veščine uporabe enostavnih metod zgodovinskega raziskovalnega dela idr.), kar je nadgradnja znanj, ki so jih dijaki že usvojili v osnovni šoli.

Učitelj naj, če je le mogoče, dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak pa lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več dela odvija v šoli. Učitelj se zaveda, da bo pri dijakih vseskozi razvijal cilje, ki se nanašajo na raziskovanje in krepijo kritično razmišljanje, pri tem pa doseganje ciljev teme gradi na razumevanju strokovnih terminov/pojmov/konceptov na že usvojenem znanju in izkušnjah dijakov.

Priporočamo, da učitelj dijake aktivno vključuje v proces načrtovanja pouka s sooblikovanjem namenov učenja, izhajajoč iz učnih ciljev ter kriterijev uspešnosti za vrednotenje njihovih dokazov učenja in znanja. Prav tako je smiselno, da dijake vključi v izbor ene ali več izbirnih tem.

Pomembno je, da ocenjevanje poteka na tak način, kot se izvaja pouk. Dijaki lahko svoje znanje izkažejo na različne in ustvarjalne načine, ki jih imajo možnost tudi sami izbrati.

Nadarjeni dijaki pri pouku zgodovine

Cilji in standardi znanja so dovolj odprti, da omogočajo učno individualizacijo in diferenciacijo pri delu z nadarjenimi dijaki za zgodovino ter doseganje odličnosti na vseh področjih znanja zgodovine. Pri delu z nadarjenimi dijaki še posebej spodbujamo veščine ustvarjalnosti in inovativnosti, raziskovalnega dela in kritičnega mišljenja. Strategije dela z nadarjenimi dijaki pri zgodovini pa so lahko: raziskovalne naloge, tekmovanja in kvizi iz znanja zgodovine, zgodovinski krožki, zgodovinski tabori, projektno učno delo,

zgodovinsko terensko delo in ekskurzije, obiski muzejev, arhivov in galerij, vključevanje v različne nacionalne in mednarodne projekte, interdisciplinarni tematski sklopi, obvezne izbirne vsebine idr. Nadarjene dijake dodatno usmerjamo in vodimo s pomočjo mentoriranja in konzultacij.

Dijaki s posebnimi potrebami

Pri prilagajanju pouka dijakom s posebnimi potrebami izhajamo iz njihovih individualnih potreb, ki so opredeljene z odločbami.

Medpredmetne povezave

Medpredmetno povezovanje lahko poteka z različnimi predmeti, kot so npr. slovenščina, madžarščina, [VK1] ([# msocom 1](#)) sociologija, geografija, ter različnimi strokovnimi moduli, glede na usmeritev programa. Možnosti horizontalnih, vertikalnih in kroskurikularnih medpredmetnih povezav so zapisane v didaktičnih priporočilih pri posameznih temah.

Medpredmetno povezovanje lahko poteka na več ravneh. Multidisciplinarno povezovanje lahko poteka prek skupnih oziroma sorodnih tem, interdisciplinarno povezovanje prek skupnih tem in ciljev ter transdisciplinarno povezovanje prek skupne problemske situacije. V pomoč pri načrtovanju multi in interdisciplinarnega medpredmetnega povezovanja so cilji, skupni cilji, koncepti v okviru strokovnih terminov, jedrne vsebine, didaktične in učne strategije, dejavnosti idr. Načini medpredmetnega povezovanja so lahko: projektno učno delo, ekskurzije, zgodovinsko terensko delo, timsko delo ipd.

Vključevanje podjetnostnih kompetenc

Zaradi boljšega razumevanja podjetnostne kompetence in v podporo učitelju pri načrtovanju dejavnosti, pri katerih bo imel dijak priložnost razvijati podjetnostno kompetenco predlagamo dejavnosti, ki dijakom omogočajo razvoj podjetnostne kompetence, temeljijo na ustvarjanju priložnosti za reševanje realnih problemov, sodelovanju in ustvarjalnem razmišljanju. Delo naj poteka v skupinah, v katerih si dijaki razdelijo vloge in se učijo sodelovanja, komunikacije in mreženja. Dijak je v čim večji meri vključen v proces prepoznavanja problema, priprave nabora možnih rešitev problema, izbire najbolj optimalne rešitve na podlagi predhodno zastavljenih kriterijev, razvijanja možne rešitve. Pomembno je, da dijak načrtuje in upravlja različne vire (npr. materialne, finančne, zunanje osebe kot vir znanja). Učitelj naj spodbuja dijake, da se učijo na podlagi izkušenj, reflektirajo svoje odločitve in evalvirajo rezultate. S takšnim pristopom bodo dijaki razvijali ustvarjalnost, odgovornost, prilagodljivost in sposobnost prenosa idej v prakso.

Vključevanje digitalnih kompetenc

V katalog znanj so vključene tri digitalne kompetence, in sicer pri temah:

» Zgodovina je ...:

» 1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f215v89>)

» Moj (bodoči) poklic skozi zgodovino:

» 1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij in digitalnih vsebin
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqn>)

» 3.1 Razvoj digitalnih vsebin (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xsp2uct>)

Treba je ločiti med:

- » uporabo digitalnih tehnologij pri pouku in
- » načrtnim ter sistematičnim razvojem digitalnih kompetenc (v tej prenovi si želimo ravno načrtnega in sistematičnega razvoja).

Načrten in sistematičen razvoj digitalnih kompetenc zahteva pouk v računalniški ali navadni učilnici s pomočjo prenosnikov, tablic ali telefonov.

Da bi učitelj nedvoumno razumel, se mora sam najprej poglobiti v digitalno kompetenco in dijake učiti o njej. Digitalna kompetenca je sestavljena iz znanj, spretnosti in stališč. To je opisano v dokumentu DigComp 2.2 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>) oz. v povezavah na omenjenih treh kompetencah.

Učitelj naj se avtonomno odloči, kako bo digitalno kompetenco predstavil in s katerimi dejavnostmi bo pomagal dijakom, da jo razvijejo. Učitelj se lahko prav tako odloči, da bo digitalno kompetenco razvijal pri neki drugi temi, če mu tako ustreza. Pomembno je le, da učitelj pomaga dijakom razviti omenjene tri kompetence, nato pa lahko dijaki pridobljene digitalne kompetence uporabljajo tudi pri drugih ciljih in po svoji ter učiteljevi strokovni presoji.

Če pa učitelj presodi, da bi poleg omenjenih treh digitalnih kompetenc dijaki potrebovali še kakšne druge digitalne kompetence, jih seveda lahko vključi v pouk.

Vključevanje skupnih ciljev s področja zdravja in dobrobiti

Celostno zdravje in dobrobit učencev je mogoče sistematično razvijati **pri vseh predmetih ob različnih priložnostih** in na različne načine:

- » skozi vsebine oz. vsebinske cilje vseh predmetov,
- » s spodbujanjem sodelovanja učencev in podporo ob njihovem sodelovanju ter usmerjanjem pozornosti na upoštevanje različnih perspektiv in raznolikosti med učenci lahko krepimo vključujočo skupnost ter prispevamo k dobri razredni in šolski klimi,
- » skozi spodbujanje učencev k ozaveščanju lastnih notranjih stanj (misli, čustev, vrednot) in vedenjskih vzorcev ter krepitev zmožnosti njihovega uravnavanja lahko razvijamo odgovorno sprejemanje odločitev (za učenje in življenje),
- » skozi gibalno dejavno poučevanje, minute za zdravje ali kratke aktivnosti za ozaveščanje, umirjanje, zbranost, sproščanje, povezovanje, refleksijo lahko krepimo zdrav telesni in duševni razvoj ter prispevamo k boljšemu splošnemu počutju učencev,
- » z različnimi didaktičnimi pristopi (učenje učenja, formativno spremljanje, sodelovalne oblike dela, projektni pristop, avtentične problemske situacije) in medpredmetnim ter kroskurikularnim povezovanjem lahko ozaveščamo, reflektiramo in krepimo zmožnosti soočanja z negotovostjo in kompleksnostjo, spoprijemanje s problemskimi situacijami, ki od učencev terjajo proaktivno miselno naravnost,

- » z učiteljevim načinom vodenja razreda, ki naj vsebuje kombinacijo spodbudnosti in odločnosti, jasnih pričakovanj in ustrezne podpore, spodbujanja učencev k odgovornosti, samostojnosti in samouravnavanju lahko podpiramo učence pri krepitvi njihovih osebnih zmožnosti,
- » z zgledom učitelja, ki predstavlja pomemben model za učence (npr. ob odzivih ob lastni napaki, razočaranju, veselju, ob moderiranju vrstniške dinamike ter ob njegovi skrbi za zdrav življenjski slog).

Priporočeni načini izkazovanja znanja ter preverjanje in ocenjevanje znanja

Znanje preverjamo in ocenjujemo v skladu z veljavnim pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri pouku zgodovine v srednjih strokovnih šolah znanje preverjamo ustno in pisno, preverjamo in ocenjujemo pa lahko tudi raznolike druge učne dosežke in izdelke dijakov.

Pri pouku zgodovine v srednjem strokovnem izobraževanju enakovredno preverjamo in ocenjujemo deklarativno (vsebinsko) znanje ter procesno znanje (znanje veščin, kompetenc).

Področja preverjanja in ocenjevanja znanja z okvirnimi kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja

1 Znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov

Dijak:

- » izkaže znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov;
- » uporabi ustrezne in pomembne informacije, dejstva in dokaze;
- » obvlada uporabo zgodovinske terminologije in strokovnega jezika, ki ju uporabi za prikaz razumevanja zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov;
- » sklepa o zgodovinskih vzrokih, povodih in posledicah, razlaga, utemelji, argumentira in interpretira njihov pomen za zgodovino ter jih med sabo razlikuje;
- » izkaže razumevanje zgodovinskih konceptov, jih zna uporabiti v različnih zgodovinskih kontekstih, jih umesti v ustrezen zgodovinski čas in kritično presodi njihov pomen in omejitve z vidika zgodovinskega časa;
- » sklepa o spreminjanju zgodovinskega prostora skozi čas ter presodi o medsebojnem vplivu naravnega in geografskega okolja na zgodovinski razvoj in zgodovinskega razvoja na okolje (trajnostno);
- » sklepe, razlage, argumente in interpretacije predstavi na različne načine (ustno, pisno, s plakati, referati, eseji, z digitalno tehnologijo idr.).

2 Analiza, sinteza, vrednotenje in interpretacija zgodovinskih virov

Dijak:

- » loči med primarnimi in sekundarnimi viri;
- » s pomočjo virov zna dogodke, pojave, procese časovno in prostorsko umestiti;
- » zbere in izbere ključne informacije in pomembne podrobnosti, dejstva in dokaze iz primarnih in sekundarnih zgodovinskih virov;

- » loči dejstva od mnenj, sklepov, razlag, interpretacij;
- » oblikuje odgovore, sklepe, razlage;
- » pripravi mnenja ter jih utemelji;
- » pripravi argumente, ki vključujejo utemeljitve in dokaze v podporo trditvi;
- » interpretira dogajanje, pojave, procese z več vidikov (perspektiv);
- » kritično presodi (vrednoti) verodostojnost in uporabnost primarnih in sekundarnih zgodovinskih virov za interpretacijo zgodovinskega dogajanja (npr. po kriterijih: kdo je avtor, razmerje med dejstvi, dokazi, mnenji, prisotnost predsodkov, stereotipov, mitov; preveri z drugimi viri);
- » zna citirati vire.

Razmerje med primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri (procesnim znanjem, ki se nanaša na veščine kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri) in vsebinskim (deklarativnim) znanjem je 50 : 50. Učitelj izbere vsebinske standarde, v katere bo vključil delo z viri na enostavni, srednje zahtevni in zahtevni ravni v obsegu 50 odstotkov.

Pri pisnem preizkusu znanja (testu) sestavimo 50 odstotkov nalog iz minimalnih standardov znanja za deklarativno in procesno znanje, ki se nanaša na delo z zgodovinskimi viri (od tega 25 odstotkov nalog z enostavnimi zgodovinskimi viri), 30 odstotkov nalog za temeljne standarde (od tega 15 odstotkov na srednje zahtevne zgodovinske vire) in 20 odstotkov nalog za višje standarde (od tega 10 odstotkov na zahtevnejše, denimo večperspektivne zgodovinske vire).

3 Izkazovanje znanja na druge raznolike načine

Poleg klasičnih pisnih preizkusov znanja (testov) in ustnega spraševanja lahko dijaki izkažejo svoje znanje tudi na druge raznolike načine, kot so denimo:

1. izvajanje dejavnosti: raznoliki nastopi (govorni, glasbeni, plesni, gledališki), predstavitve, zagovori, izvedba okrogle mize, igra vlog idr.;
2. izdelki: pisni izdelki (poročila, članki, referati, eseji, seminarske naloge, raziskovalne naloge), likovni, tehnični, multimedijski, vizualni izdelki, portfolio (mapa dosežkov) idr.;
3. kombinacija izvajanja dejavnosti in izdelkov. (Marentič Požarnik, 2021)

V nadaljevanju v obliki sheme predstavljamo načine drugih raznolikih načinov izkazovanja znanja, veščine, ki jih pri tem dijaki izkažejo, ter primere izdelkov, kar se zdi še posebej primerno za dijake srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja.

Načini izkazovanja znanja pri zgodovini (raznoliki/drugi načini)	Veščine (procesno znanje)	Primeri izdelkov
PISNO	Kritično mišljenje pri delu z zgodovinskimi viri, raziskovanje, digitalne veščine, ustvarjalnost, inovativnost	Poročilo, referat, javno pismo, apel, časopisni članek, razredni časopis, dnevnik (npr. dnevnik Veronike Deseniške, vojaški dnevnik), domače branje, pisanje pesmi z zgodovinsko tematiko (npr. sonet, haiku), zgodovinska analiza knjige, zgodovinska filmska recenzija, projektno poročilo, esej, seminarska naloga, raziskovalna naloga idr.
USTNO/GOVORNO	Komuniciranje, sodelovanje, kritično mišljenje pri delu z zgodovinskimi viri, digitalne veščine, ustvarjalnost, inovativnost	Govorne predstavitve, govorni nastopi, govorne vaje, okrogla miza/virtualna okrogla miza, argumentiranje pri debatnih tehnikah, radijska oddaja za šolski radio ali simulacija radijske oddaje, simulacija tiskovne konference, igre vlog in simulacije; pričevanja/življenjske zgodbe, zbrane z intervjuji idr.
GRAFIČNO, LIKOVNO	Digitalne veščine, ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje pri delu z zgodovinskimi viri, raziskovanje	Plakat (klasični ali izdelan v digitalni aplikaciji), družbeno angažiran plakat, zloženka/zgibanka (klasična ali izdelana v digitalni aplikaciji), časovni trak (klasični ali izdelan v digitalni aplikaciji), strip (klasični, e-oblika), grafične zgodbe (digitalne grafične zgodbe), razstava, oglas (klasični ali izdelan v digitalni aplikaciji), infografika (npr. izdelana v digitalni aplikaciji); strip; poustvarjanje znanih likovnih del z zgodovinsko motiviko idr.
MATERIALNO, TEHNIČNO	Ustvarjalnost, inovativnost, komuniciranje, raziskovanje	Makete, replike, grb (čipka, lesorez) idr.
DIGITALNO	Ustvarjalnost, inovativnost, komuniciranje, sodelovanje	Videofilmski blog, vest za spletno stran/spletni portal, sebek (selfie), fake book, e-pismo, fotoreportaža, fotozgodba, kratka zgodovinska digitalna zgodba, virtualna razstava idr.
GLASBENO	Ustvarjalnost, inovativnost, komuniciranje, sodelovanje	Skladanje besedil in skladb, različnih glasbenih zvrsti na temo zgodovinskega dogajanja (rap, pop, rock idr.)
TERENSKO	Raziskovanje, sodelovanje, komuniciranje, kritično mišljenje pri delu z zgodovinskimi viri	Priprava in izvedba zgodovinske učne poti, priprava in izvedba turistične poti, razstava na prostem, arheološki park idr.

(Vir: po gradivu razvojne naloge o drugih načinih ocenjevanja znanja za zgodovino priredila dr. Vilma Brodnik.)

Drugi raznoliki načini izkazovanja znanja pri poučevanju, preverjanju in ocenjevanju omogočajo:

- » vpogled v proces učenja in dajejo bolj celostno informacijo o dijakovem znanju;
- » večjo povezanost poučevanja, učenja in ocenjevanja;
- » večjo veljavnost ocenjevanja v skladu s cilji in standardi iz učnih načrtov (upoštevano je vsebinsko, procesno, odnosno znanje);
- » večjo motiviranost in odgovornost dijakov za učenje;
- » poudarjanje napredka, ne le končne ocene;
- » bolj individualiziran pristop in upoštevanje dijakovih močnih področij (dijaki izberejo način ocenjevanja – različni zaznavni stili (vid, sluh, tip), učni stili (različne bralne učne strategije), spoznavni stili);
- » več povezovanja med različnimi področji znotraj predmeta in med različnimi predmeti – povezovanje učne snovi in medpredmetnost;
- » spodbujanje ustvarjalnosti.

Pri preverjanju in ocenjevanju drugih raznolikih načinov je treba upoštevati deklarativne, procesne in odnosne učne cilje in standarde znanja kot jih predvideva katalog znanja. Določiti je treba znanje, ki ga le spremljamo in preverjamo, ter tisto, ki ga tudi ocenjujemo. Odnosnega in dela procesnega znanja (npr. sodelovalne veščine) ne ocenjujemo. Upoštevati je treba značilnosti konkretnega izdelka, denimo plakata, makete zgodovinskih spomenikov ali najdb, replike zgodovinskih spomenikov ali najdb, referata, poročila, zgodovinskega eseja, zgodovinskega govornega nastopa, seminarske naloge, zgodovinske raziskovalne naloge, zgodovinske projektne naloge, digitalne predstavitve, povzetka idr. Dijakom je treba podati v naprej natančna pisna navodila za

pripravo ali pisanje izdelka oz. učnega dosežka in opisne kriterije za vrednotenje izdelka oz. učnega dosežka. Upoštevati je treba, da ne vrednotimo le strukture, ampak tudi vsebino. Navajamo primer okvirnih kriterijev za vrednotenje izdelkov oz. učnih dosežkov.

Izdelovanje, pisanje in predstavljane različnih izdelkov oz. učnih dosežkov

- » Izdelek oz. učni dosežek je logično strukturiran glede na svoje značilnosti (denimo pisni je členjen na uvod, glavni del in zaključek).
- » Izbrani zgodovinski viri in literatura ustrezajo izbrani temi izdelka oz. učnega dosežka.
- » Izdelek oz. učni dosežek izkazuje znanje in razumevanje izbrane zgodovinske tematike.
- » Uporabljeni zgodovinski viri in literatura so ustrezno citirani oz. navedeni v opombah ali seznamu bibliografije.
- » Izdelek oz. učni dosežek je ustrezno predstavljen z uporabo digitalne tehnologije, plakatov idr.

Na temelju opredeljenih področij in okvirnih kriterijev preverjanja in ocenjevanja znanja si lahko učitelj samostojno pripravi opisne kriterije za preverjanje in ocenjevanje znanja za posamezne obvezne in izbirne teme in za posamezne izdelke ter učne dosežke dijakov. Primeri opisnih kriterijev za vrednotenje znanja in izdelkov ter drugih učnih dosežkov so objavljeni v številnih priročnikih in reviji Zgodovina v šoli. Predlagamo, da učitelji pri izkazovanju znanja, preverjanju in ocenjevanju upoštevajo predznanje dijakov in dejstvo, da gre za specifično populacijo srednjih strokovnih šol, ki ji je zgodovina eden od splošnoizobraževalnih predmetov z omejenim številom ur.

Pri kvalitetnem učenju in znanju dijakom pomaga tudi formativno spremljanje.

[VK1] (# [msoanchor 1](#))Bi dodali!

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA



ZGODOVINA JE...

OBVEZNO

OPIS TEME

Temeljni namen uvodne teme je seznanitev z osnovami zgodovinske stroke in njeno delitvijo na velika časovna obdobja. Prav tako je uvod namenjen spoznavanju poti do iskanja in preučevanja zgodovinske resnice ter seznanjanje z ovirami, ki so zgodovinarju na poti. Poleg razmisleka o kritičnem vrednotenju zgodovinskih informacij pa se v uvodu odkrivajo tudi institucije, ki hranijo te vire.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Učitelj pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več dela tovrstnega dela odvija v šoli.

Ker gre v tem primeru za specifično (uvodno) temo, predlagamo predvsem delo na časovni orientaciji, lahko tudi s pomočjo e-časovnega traku, na katerega dijaki umeščajo posamezne pomembne zgodovinske dogodke in s tem krepijo veščino orientacije v času. Prav tako priporočamo obisk muzeja ali arhiva za seznanitev s primarnimi zgodovinskimi viri. Želimo tudi, da bi dijaki krepili proučevanje različnih zgodovinskih informacij in ugotavljali razliko med verodostojnimi in uporabnimi informacijami ter lažnimi novicami.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatični pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

ZGODOVINA JE...

CILJI

Dijak:

- spozna, zakaj je pomembno poznavanje in razumevanje zgodovine,
SC (1.2.1.5 | 1.1.2.2)
- razume delitev zgodovine na glavna časovna obdobja,
- spozna delo zgodovinarja in vrste zgodovinskih virov ter institucije, ki jih hranijo in preučujejo,
- prepozna pomen interpretacije zgodovine in ugotavlja, kaj jo lahko izkrivlja,
- pridobi občutek za kritičnost in vrednotenje informacij.
SC (4.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » loči pojme: preteklost, zgodba, zgodovina,
- » na primerih določi temeljne naloge, ki jih opravlja zgodovinska znanost,
- » oceni in s primerom prikaže pomen zgodovine za razumevanje preteklosti in sodobnosti,
- » na časovnem traku določi desetletje, stoletje in tisočletje,
- » opredeli in časovno določi zgodovinska obdobja,
- » na časovni zgodovinski trak umesti najpomembnejše zgodovinske dogodke,
- » našteje vrste zgodovinskih virov, jih na primeru opiše in oceni njihovo verodostojnost,
- » na primerih predstavi različne možnosti zgodovinarjevega dela (raziskovanje, delo v arhivih in muzejih, izobraževanje),
- » primerja različne informacije in jih kritično oceni.

TERMINI

○ zgodovina ○ desetletje ○ stoletje ○ tisočletje ○ časovni trak ○ zgodovinski vir ○ verodostojnost in izkrivljanje ○ muzej ○ arhiv

SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU

OBVEZNO

OPIS TEME

Slovensko ozemlje se je s prihodom rimske vojske od 2. stol. pr. Kr. postopoma gospodarsko, upravno in kulturno vključevalo v rimski imperij, staroselsko prebivalstvo pa je prevzelo značilnosti rimske kulture in družbe, ki je zapustila številne sledi.

Zgodnji srednji vek se je začel v 5. stoletju z razpadom zahodnorimskega cesarstva in preseljevanjem ljudstev ob koncu antike. To obdobje je zaznamovano s prihodom barbarov, padcem rimskega imperija, vzponom krščanstva, razvojem fevdalizma in začetkom procesa, ki je privedel do oblikovanja temeljev sodobne evropske civilizacije.

Madžari so se konec 9. stoletja naselili v Panonsko nižino in tam ustanovili svojo državo ter prevzeli krščanstvo. Začetke in razvoj madžarske države so pomembno zaznamovali vladarji iz družine Arpadovcev. Madžarska država je preživela vdor Mongolov v 13. stoletju, njen razpad pa je povezan s prodorom Osmanov v Evropo v 16. stoletju. Pomembno vlogo v boju proti Osmanom so imeli Hunyadiji; iz te družine izhaja tudi Matija Korvin, ki je podpiral širjenje humanizma in renesanse na Madžarskem.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavi te teme dijak lahko razišče rimske znamenitosti na Slovenskem, tako da razišče domači kraj, pripravi izbor krajev, kratko opiše rimske znamenitosti in pripravi program »sprehod po rimskih stopinjah«. Priporočamo, da poišče vire o bitki pri Frigidu in pripravi igro vlog po poteku bitke. S pomočjo računalnika lahko nariše skico fevdalne družbe in jo opiše. Priporočamo uporabo spletnih virov. Na spletu lahko poišče nekaj primerov srednjeveških mest iz lokalnega okolja in jih predstavi.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v

širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatični pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU

CILJI

Dijak:

- : spozna nastanek, oblikovanje, razvoj ter širjenje antične rimske države;
- : prepozna osnovne značilnosti poselitve slovenskega prostora v času antike;
SC (1.1.1.1 | 2.2.1.1)
- : ugotovi pomen civilizacijskih pridobitev, ki so jih v naše kraje prinesli Rimljani;
SC (2.2.1.2)
- : spozna proces širjenja krščanstva na slovenskem prostoru in pomen bitke pri Frigidu;
- : spozna vzroke za krizo in propad cesarstva;
- : ugotovi, da je preseljevanje ljudstev povzročilo politične, gospodarske in kulturne spremembe;
- : spozna nastanek prvih državnih tvorb na slovenskem prostoru;
- : spozna pomen Karantanije za slovensko zgodovino in se zaveda posledic izgube samostojnosti Karantanije na političnem, družbenem in kulturnem področju;
SC (1.1.4.1)
- : se seznani s temeljnimi zakonitostmi frankovske fevdalne ureditve;
SC (2.2.1.1)
- : spozna frankovsko, bizantinsko in arabsko civilizacijo v zgodnjem srednjem veku;
SC (1.3.2.1)
- : razume, da je bilo današnje slovensko ozemlje od 10. stoletja del Rimsko-Nemškega cesarstva in oblikovanje slovenskih zgodovinskih dežel, ki so bile v lasti različnih zemljiških gospodov;

○: razišče značilnosti življenja na podeželju in v srednjeveških mestih na Slovenskem;

SC (2.2.1.2)

○: raziskuje pradomovino in pot preseljevanja Madžarov s ključnimi območji naselitve od pradomovine do Panonske nižine;

○: analizira družbeno in politično strukturo v času preseljevanja;

○: spozna proces nastajanja madžarske države in oblikovanja cerkvene organizacije;

○: raziskuje značilnosti in posledice sprejetja krščanstva;

○: spozna razvoj in značilnosti stanovske družbe na Madžarskem;

○: spozna razloge in posledice pohoda Mongolov na Madžarskem;

○: spozna razloge, potek in posledice bitke pri Mohácsu za Madžare;

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opredeli čas in nastanek antičnega Rima,
- » primerja in pojasni delovanje rimske države od kraljevine prek republike do cesarstva,
- » s pomočjo zemljevida opiše največji obseg rimskega imperija,
- » na zemljevidu pokaže cestno omrežje in najpomembnejše naselbine na slovenskem ozemlju,
- » opiše vplive Rimljanov na gospodarsko in kulturno življenje in jih oceni,
- » pojasni, da je bitka pri Frigidu edini dogodek svetovnega pomena v vsej antični zgodovini današnjega slovenskega ozemlja, ter razloži njen pomen za nadaljnji razvoj rimske države,
- » razloži, zakaj je propadla rimska država in kako se je to odražalo na slovenskem ozemlju,
- » na zgodovinskem zemljevidu predstavi glavna ljudstva, smeri njihovega preseljevanja,
- » pojasni posledice selitev za nastanke prvih državnih tvorb na slovenskem poselitvenem ozemlju,
- » na zemljevidu opredeli območje prvih državnih tvorb na današnjem slovenskem ozemlju,
- » opiše zgradbo karantanske družbe,
- » s pomočjo virov opiše potek ustoličevanja na Krnskem gradu in Gosposvetskem polju,
- » opiše posledice izgube samostojnosti prvih državnih tvorb na Slovenskem,
- » razloži, kako je potekalo pokristjanjevanje Karantancev,
- » utemelji pomen Brižinskih spomenikov kot najstarejšega zapisa v slovenskem jeziku,

- » **opiše fevdalno družbo** in značilnosti fevdalnega reda,
- » našteje najpomembnejše dosežke treh civilizacij in pojasni njihove odnose in medsebojne vplive,
- » na izbranih primerih opiše vpliv karolinške renesanse na vzhodnoalpski prostor,
- » **na karti prikaže obseg Svetega rimskega cesarstva in slovenske zgodovinske dežele,**
- » **utemelji pomen celjskih grofov za slovensko zgodovino,**
- » našteje lokalno pomembne fevdalne gospode,
- » pojasni pojem deželne in stanovske pripadnosti,
- » **primerja in pojasni življenje podložnikov/kmetov, meščanov, plemičev in duhovščine v srednjem veku,**
- » razloži vzroke za nastanek srednjeveških mest na Slovenskem,
- » opiše gospodarsko podobo mest,
- » **navede najpomembnejše mestne pravice** ter pojasni pravico do osebne svobode,
- » **s pomočjo virov predstavi srednjeveško kulturo in umetnost na Slovenskem.**
- » ob zemljevidu določi pradomovino in pot preseljevanja Madžarov s ključnimi območji naselitve od pradomovine do Panonske nižine,
- » ob virih analizira družbeno in politično strukturo v času preseljevanja;
- » razišče proces nastajanja madžarske države in oblikovanja cerkvene organizacije;
- » pojasni značilnosti in posledice sprejetja krščanstva;
- » opiše in značilnosti stanovske družbe na Madžarskem;
- » pojasni razloge in posledice pohoda Mongolov na Madžarskem;
- » navede razloge, potek in posledice bitke pri Mohácsu za Madžare.

TERMINI

◦ republika ◦ cesarstvo ◦ romanizacija ◦ limes ◦ kneževina ◦ pokristjanjevanje ◦ kosezi ◦ fevdalizem
 ◦ fevdalec/zemljiški gospod ◦ podložnik ◦ tlaka ◦ zgodovinske dežele ◦ gotika ◦ romanika ◦ ceh ◦ meščani
 in mestne pravice ◦ pradomovina ◦ dvojno politično vodstvo ◦ zlata bula ◦ kraljevska Madžarska



SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje prehoda v novi vek označujemo s povečanjem zanimanja za človeka, humanizmom in s ponovnim rojstvom zanimanja za antično kulturno dediščino – renesanso. Hkrati z razvojem človekove misli se je krepila znanost in rasla želja po odkrivanju novega, kar pripelje do velikih geografskih odkritij Novega sveta z vsemi pozitivnimi in negativnimi posledicami. Hkrati je to turbulenten čas na verskem in družbenem področju, ko evropsko celino zajame reformacija, ki nam da prve tiskane knjige, tudi v slovenskem jeziku in pozneje privede tudi do protireformacije. Je še vedno čas osmanskih vpadov na ozemlje, kjer živijo Slovenci in prinaša dolgotrajne posledice za prebivalstvo. Vse slabši gmotni položaj in prepletenost vseh omenjenih dejavnikov ter težke življenjske razmere vodijo v kmečke upore, ki pretresejo fevdalni družbeni red in celotno družbo, to pa ima za posledico absolutizem kot novo obliko vladanja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijaku aktivno izgrajevanje znanja z upoštevanjem individualnih razlik med dijaki. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

V tej temi priporočamo, da dijak ob slikovnem gradivu spozna temeljne značilnosti renesanse (možen projektni dan na temo Leonardo da Vinci), pri uporabi raznovrstnega (tudi internetnega) gradiva pa prouči vzroke in posledice odkrivanja Novega sveta. Priporočamo branje najpomembnejših Lutrovih tez in odlomka iz Trubarjeve Cerkovne ordninge. Osmanske vpade lahko obravnavamo s pomočjo odlomkov besedil (npr. Jurij Kozjak, slovenski janičar) in ob zemljevidu širjenja Osmanskega cesarstva na Balkan z vsemi posledicami.

Z uporabo odlomkov Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske se dijaki lahko vživijo v čas 17. stoletja in spoznajo tedanje življenje ljudi.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju

zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU

CILJI

Dijak:

- : spozna znanstvene in tehnične dosežke, ki vplivajo razvoj v novem veku;
SC (2.3.1.1)
- : s pomočjo različnih virov prepozna temeljne značilnosti humanizma in renesanse;
SC (1.3.2.1)
- : razišče filozofske in umetnostne vplive evropskih tokov humanizma in renesanse na slovenski prostor;
SC (1.2.1.1)
- : -s pomočjo zemljevida ugotovi potek velikih geografskih odkritij in vrednoti njihove posledice;
SC (1.1.2.1 | 2.2.1.1)
- : pojasni vzroke za reformacijo, njene začetke in širitev;
- : spozna potek protireformacije, verske vojne in njihove posledice za evropski prostor;
- : ugotovi potek reformacije v slovenskem prostoru in njen pomen za Slovence;
- : spozna širjenje reformacije v kraljevski Madžarski in njen pomen za Madžare;
- : spozna posledice protireformacije za slovenski in madžarski prostor
- : s pomočjo zemljevida spremlja širitev osmanske oblasti na Balkanu in posledice za slovenske dežele in prebivalstvo;
SC (1.1.2.2)
- : raziskuje značilnosti in posledice osmanske oblasti na madžarskem ozemlju;
- : spozna potek izгона Osmanov z madžarskega ozemlja in posledice;
- : opredeli položaj in pomen Erdeljske v boju proti Osmanom in Habsburžanom;

- : na konkretnem primeru sklepa o vzrokih in posledicah upora proti Habsburžanom
- : na izbranem primeru ugotovi vzroke, potek in posledice kmečkih uporov na Slovenskem in Madžarskem,
- : sklepa, kako so tedanje družbene spremembe vplivale na spremembe v fevdalnem sistemu in na pojav absolutizma v Evropi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **navede najpomembnejše tehnične in znanstvene dosežke obravnavanega obdobja** in na izbranem primeru (npr. tiskarski stroj, astrolab) in pojasni njihov vpliv;
- » **ob primerih iz slovenskega in evropskega prostora opiše značilnosti renesančne umetnosti;**
- » s pomočjo virov pojasni vpliv humanističnih idej na današnjo družbo;
- » **s pomočjo zemljevida opiše potovanja in raziskovanja 15. in 16. stoletja;**
- » razloži gospodarske, družbene in politične posledice velikih geografskih odkritij;
- » pojasni vzroke za reformacijo;
- » ob zgodovinski karti opiše širjenje različnih smeri reformacije in njene posledice;
- » **razloži pojma reformacija in protireformacija** ter način njunega delovanja predstavi ob konkretnem izbranem primeru;
- » **navede najpomembnejše slovenske in madžarske protestantske pisce in njihova dela;**
- » **s pomočjo virov razloži pomen prvih slovenskih tiskanih knjig in posledice za nadaljnji razvoj jezika in začetkov nacionalnega oblikovanja,;**
- » pojasni protireformacijske ukrepe in razloži, zakaj so v Prekmurju manj učinkoviti;
- » pojasni, zakaj padec Carigrada pomeni velik udarec za ves zahodni svet;
- » s pomočjo zemljevida analizira širjenje osmanske oblasti na Balkanu in posledice osmanskih vpadov na slovensko ozemlje;
- » **navede in pojasni različne načine obrambe in posledice za prebivalstvo;**
- » **prepozna družbene, gospodarske in kulturne vplive osmanske oblasti na madžarskem ozemlju;**
- » **opiše organizacijo protiturške obrambe v kraljevski Madžarski;**
- » **navede najpomembnejše dogodke, ki so pripeljali do dokončne osvoboditve madžarskega ozemlja izpod osmanske oblasti;**
- » **razloži položaj in pomen Erdeljske v boju proti Osmanom in Habsburžanom;**
- » **navede družbene, gospodarske in politične razloge za izbruh Rákóczijevega upora;**

- » prepozna uspehe in neuspehe upora;
- » ob izbranem primeru enega od velikih kmečkih uporov navede in opiše vzroke, potek in posledice;
- » opiše vzroke, potek in posledice kmečkega upora Jurija Dózse ter ga primerja z izbranim primerom kmečkega upora na Slovenskem [\[VK1\]](#) ;
- » navede in pojasni spremembe v fevdalnem družbenem redu ob vzponu meščanstva v novem veku;
- » razloži pojme absolutizem, absolutna država in absolutni vladar.

TERMINI

- humanizem in renesansa
- geografska odkritja
- reformacija in prosti reformacija
- absolutizem
- kmečki upori
- osmanska država
- vpadi

VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Osemnajsto in devetnajsto stoletje sta prinesla velike spremembe. Razsvetljenske ideje so navdihnile nekatere evropske vladarje, da so kot »služabniki države« uvedli reforme. V habsburški monarhiji sta Marija Terezija in Jožef II. uspešno izvedla številne reforme, ki so imele posledice za življenje ljudi tudi na Slovenskem. V približno enakem časovnem obdobju se je v Angliji začela industrijska revolucija, ki je prinesla daljnosežne posledice za razvoj industrije, kmetijstva in še zlasti prometa. Do sprememb je prišlo tudi v kolonijah, še posebno z osamosvojitvijo ZDA izpod angleške nadvlade in z uvedbo ustave. Medtem je v Franciji še vedno vladal absolutizem, ki je dosegel svoj vrh in zlom s francosko meščansko revolucijo. Francoska revolucija je na oblast pripeljala Napoleona, ki je v svojem osvajalnem pohodu pretresel »stari režim«. Ta si je po njegovem padcu začasno opomogel, a liberalne meščanske ideje so se širile in pripeljale do novih revolucij leta 1848, v katerih se kažejo tudi nacionalne težnje mnogih evropskih narodov.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Učitelj pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri tej temi priporočamo povezovanje tedanjih idej s kasnejšimi gospodarskimi, družbenimi in političnimi spremembami ter današnjo demokratično ureditvijo (npr. Deklaracije o pravicah človeka in državljana ali Ustavo ZDA z Ustavo RS). Še posebej priporočamo sodelovalno učenje in metode debate še zlasti o razvoju in stanju človekovih pravic.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodom. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne

interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJ

CILJI

Dijak:

○: razišče značilnosti razsvetljenstva;

SC (1.2.1.2)

○: na primeru Habsburške monarhije spozna značilnosti razsvetljenega absolutizma,

○: ugotovi, kakšne spremembe prinaša napredek v znanosti in tehniki v času prve industrijske revolucije,

SC (2.2.1.1)

○: spozna razmere in potek dogodkov, ki so pripeljali do neodvisnosti angleških kolonij v Severni Ameriki,

SC (1.2.5.1)

○: analizira razmere v francoski družbi in Evropi v času francoske revolucije,

SC (1.2.1.5)

○: razišče cilje in posledice Dunajskega kongresa,

○: spozna porast meščanskih gibanj v predmarčni dobi.

SC (1.2.1.5)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» s pomočjo virov opiše značilnosti razsvetljenskih idej in njihov odziv v političnem in družbenem življenju;

» navede najpomembnejše reforme Marije Terezije in Jožefa II.;

» na konkretnih primerih opiše posledice reform in njihov vpliv na življenje;

» navede primere razsvetljenskih reform Marije Terezije in Jožefa II., ki so se uveljavile tudi v ogrskem delu monarhije;

» pojasni, zakaj se vse razsvetljenske reforme Marije Terezije niso uveljavile v ogrskem delu monarhije VK1 ;

» razloži pojma industrijska revolucija in industrializacija;

- » **našteje najpomembnejše izume in izumitelje prve industrijske revolucije;**
- » na izbranih primerih opiše posledice industrializacije;
- » pojasni vzroke za nastanek ZDA;
- » z analizo Deklaracije o neodvisnosti opiše glavne značilnosti politične ureditve ZDA;
- » **razloži geslo svoboda, enakost, bratstvo;**
- » opiše spremembo vloge meščanstva v družbi po revoluciji;
- » **razloži delitev oblasti po padcu monarhije;**
- » s pomočjo zemljevida opiše širjenje Francije od revolucije do padca Napoleona;
- » **na zemljevidu opredeli obseg Ilirskih provinc;**
- » navede spremembe, ki jih je v Ilirskih provincah uvedla francoska oblast;
- » s pomočjo zemljevida opiše ozemeljske spremembe, dogovorjene na dunajskem kongresu;
- » s konkretnimi primeri opiše značilnosti obnove starega reda v Evropi po padcu Napoleona;
- » **pojasni, da z industrializacijo narašča delež meščanstva in delavstva v družbi;**
- » opiše meščanstvo kot nosilca spremembe obstoječega družbenega reda;
- » **pojasni pojme gospodarski in politični liberalizem, nacionalno gibanje;**
- » na primeru Metternichovega absolutizma pojasni odziv oblasti na nova gibanja;
- » pojasni vzroke za izbruh revolucij leta 1848.

TERMINI

- razsvetljenstvo ◦ razsvetljenske reforme ◦ revolucija ◦ ustava ◦ demokracija ◦ federacija ◦ reakcija
- sveta aliansa ◦ liberalizem ◦ konzervativizem ◦ nacionalno gibanje ◦ industrializacija

OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU

OBVEZNO

OPIS TEME

Razvoj narodne ideje v 18. in narodnega gibanja v 19. stoletju je bil večplasten proces, ki je vključeval kulturne, politične in družbene spremembe. Tesno je bil povezan z razsvetljenstvom, nacionalnim prebujenjem in političnimi spremembami v Evropi. V 18. stoletju je razsvetljenstvo prineslo nove ideje o svobodi, enakosti in bratstvu, kar je vplivalo tudi na slovenske dežele. Po koncu Napoleonove vladavine je avstrijska oblast obnovila centralizacijo, vendar so narodne ideje dobivale vedno širšo podporo. Leta 1848 je bil objavljen prvi slovenski politični program Zedinjena Slovenija, v drugi polovici 19. stoletja pa so se narodne težnje krepile v čitalniškem in taborskem gibanju. Oblikovale so se prve slovenske politične stranke in nekatere pomembne kulturne institucije, narodni buditelji pa so si prizadevali doseči kulturno in politično enakopravnost Slovencev v Avstro-Ogrski. Z narodnim oblikovanjem so nastali temelji kasnejše slovenske državnosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Dijakom omogoča tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavi slovenskega narodnega oblikovanja lahko uporabimo različne pisne vire in literaturo na to temo (V. Vodnik: Dramilo – odlomek iz pesmi, Program Zedinjena Slovenija, S. Jenko: Naprej zastava slave, Slon in Sadež: Slovenskega naroda sin). Uporabimo lahko zemljevide, delamo z nemim zemljevidom, na katerem pobarvamo oba dela Avstro-Ogrske ter označimo slovenske dežele. Odlomki iz besedil služijo kot uvod v razpravo o uveljavitvi nacionalnih simbolov in narodne zavesti ter slovenske ozemeljske celovitosti.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in

književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU

CILJI

Dijak:

- spozna značilnosti slovenskega narodnega prebujenja v času razsvetljenstva,
SC (1.2.1.5)
- spozna razvoj slovenskega narodnega delovanja v času Metternichovega absolutizma,
- preučuje dobo reform na Madžarskem v prvi polovici 19. stoletja,
- razišče odmeve pomladi narodov na Slovenskem,
SC (1.2.4.1)
- raziskuje dogajanje med revolucijo in osvobodilnim bojem v l. 1848/49 na Madžarskem,
- spozna družbeno-politične razmere v času Bachovega absolutizma in njihov vpliv na slovensko narodno gibanje,
- presodi, zakaj se je v dobi ustavnosti slovensko narodno gibanje obnovilo in okrepilo,
- razišče značilnosti delovanja čitalnic in taborov in ovrednoti njihov pomen za slovensko narodno oblikovanje,
SC (1.1.2.2)
- spozna nastanek dualistične monarhije,
- spozna, da so Slovenci v Avstro-Ogrski s širjenjem parlamentarne demokracije dobili več možnosti za uveljavitev svojih narodnih pravic in krepitev narodne zavesti,
SC (1.2.4.1)
- raziskuje položaj Madžarov v dualistični monarhiji.



STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede, da se je slovenski narodni preporod začel v razsvetljenstvu,
- » pojasni povezanost razsvetljenskih reform z začetkom oblikovanja slovenske nacionalne identitete,
- » **našteje najpomembnejše predstavnike slovenskih razsvetljencev (Pohlin, Zois, Linhart, Vodnik) in opiše njihovo delovanje,**
- » razloži, kako so spremembe v Ilirskih provincah povezane z začetki slovenskega narodnega prebujenja,
- » **našteje člane Kopitarjevega in Prešernovega kroga,**
- » primerja delovanje konservativnega in liberalnega kroga,
- » razume potrebo po družbenih in gospodarskih spremembah v prvi polovici 19. stoletja s posebnim poudarkom na odpravi fevdalizma, razvoju industrije in prometa ter prizadevanjih za nacionalno neodvisnost,
- » **pozna najpomembnejše osebnosti tega obdobja, kot so István Széchenyi, Lajos Kossuth in Ferenc Deák, ter njihove reformne ideje in razprave [\[VK1\]](#) ;**
- » opiše zahteve kmetov leta 1848,
- » oceni posledice zemljiške odveze za gospodarski in osebni položaj kmetov,
- » **s pomočjo vira analizira in predstavi zahteve programa Zedinjena Slovenija,**
- » **navede vzroke za izbruh revolucije na Madžarskem,**
- » **iz zgodovinskih virov poišče cilje in zahteve revolucionarjev,**
- » **opiše najpomembnejše dogodke revolucije in osvobodilnega boja, kot so marčna revolucija v Pešti, ustanovitev neodvisne vlade in pomembne bitke,**
- » **navede vodilne osebnosti revolucije, kot so Lajos Kossuth, István Széchenyi in Sándor Petőfi, ter razume njihovo vlogo in stališča v boju za svobodo,**
- » ovrednoti pomen in posledice revolucije in osvobodilnega boja v letih 1848-1849 za Madžare,
- » prepozna vpliv evropskih revolucij na dogajanje na Madžarskem,
- » primerja in pojasni življenje in politične svoboščine v času Bachovega absolutizma z Metternichovim,
- » **našteje nekaj pozitivnih novosti za Slovence v Bachovem absolutizmu,**
- » razloži, da je ustavna doba prinesla deželam več avtonomije,
- » opiše narodno delovanje v dobi ustavnosti in navede nekaj primerov narodnih organizacij in društev,
- » **s pomočjo vira primerja razlike v delovanju čitalnic in taborov ter jih pojasni,**

- » razloži, zakaj zahteve taborskega gibanja pomenijo vrhunec v oblikovanju slovenskega narodnega gibanja v 19. stoletju,
- » **ob karti opiše, da je bila habsburška monarhija večnarodna država,**
- » pojasni razloge za uvedbo dualizma,
- » **opiše glavne značilnosti dualistične ureditve Avstro-Ogrske,**
- » pojasni spremembo položaja slovanskih narodov v dualistični monarhiji,
- » razloži, kako je širjenje volilne pravice prineslo preoblikovanje političnih taborov v stranke,
- » **navede glavne slovenske politične stranke,** njihovo volilno bazo in primerja programe ter predstavi njihove glavne značilnosti,
- » **predstavi razloge pristanka Madžarov na dualizem,**
- » s pomočjo virov sklepa o političnih in gospodarskih posledicah dualizma,
- » **prepozna družbene, kulturne in gospodarske spremembe v obdobju dualizma v ogrskem delu monarhije.**

TERMINI

- gajica ◦ zamljiška odveza ◦ tabor ◦ čitalnica ◦ dualizem ◦ parlamentarna demokracija ◦ narodna zavest
- stranke

IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA

OBVEZNO

OPIS TEME

Razvoj znanosti in tehnike v drugi polovici 19. stoletja je prinesel velike spremembe tako v vsakdanjem življenju kot tudi v organiziranosti družbe in razvoju novih političnih idej. Nastanek novih držav ter težnja po novih trgih in surovinah sta povzročila napetosti in konflikte, ki so eskalirali v prvo svetovno vojno in prinesli daljnosežne družbene, gospodarske in politične spremembe. Zaradi počasne industrializacije in konkurence blaga s tujih tržišč so se Slovenci soočali z velikim valom migracije. V takih razmerah so dočakali prvo svetovno vojno, ki se je odvila tudi na slovenskem ozemlju in močno vplivala na življenje in odnos do države, v kateri so živeli.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Dijak primerja gospodarski zemljevid slovenskega prostora v prvi in drugi polovici 19. stoletja z namenom ugotovitve značilnosti industrializacije in gospodarske razvitosti na Slovenskem. Priporočamo, da na primeru iz lokalnega okolja raziše tehnično dediščino. Pri obravnavi prve svetovne vojne lahko uporabimo številne vire in pričevanja, kot so časopisni članki, pisma vojakov s fronte ipd. Kot možna izhodišča lahko uporabimo literaturo (E. M. Remarque, Na zahodu nič novega – odlomki iz dela), na voljo so tudi filmi o tej temi (All quiet in the Western front, dostop 2022, Netflix; Grivasti vojak, War horse, 2011, režija S. Spielberg). Predlagamo, da filmov dijaki ne gledajo v šoli, ker so predolgi, lahko pa prikažemo kratek odlomek in na podlagi tega razvijemo razpravo o položaju vojakov in bojevanju med prvo svetovno vojno. Kot možno dejavnost lahko navedemo pisanje pisma vojaka s frontne črte, ki ga pripravi dijak na podlagi videnih ali prebranih virov. V primeru ekskurzije predlagamo obisk muzeja soške fronte v Kobaridu ali vodenje po Poti miru (Fundacija Poti miru). Pri obravnavi te tematike lahko spodbudimo tudi delo s propagandnimi letaki iz časa prve svetovne vojne. Pri migracijah kot posledici prve svetovne vojne lahko aktualiziramo z današnjimi razmerami (vojne, begunstvo).

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in

književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA

CILJI

Dijak:

- : razišče spremembe, ki jih je prinesla druga industrijska revolucija;
SC (2.2.1.2)
- : spozna težnje narodov po nastanku nacionalnih držav;
- : ugotovi, kaj pomeni pojem imperializem in kakšne so njegove posledice;
- : spozna značilnosti prve svetovne vojne;
SC (1.2.2.1)
- : ugotovi, kako so Slovenci in Madžari doživljali prvo svetovno vojno.
SC (1.2.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše napredek znanosti in tehnike do prve svetovne vojne;
- » pojasni posledice ter družbene in politične spremembe, ki jih je prinesla druga industrijska revolucija;
- » razloži vzroke za izseljevanje Slovencev v drugi polovici 19. stoletja;
- » predstavi primer tehniške dediščine tega obdobja na Slovenskem;
- » s pomočjo raznolikih virov predstavi pomembne ustvarjalce na Slovenskem in njihove dosežke;
- » s pomočjo zemljevida primerja položaj različnih narodov v Evropi v drugi polovici 19. stoletja;
- » navede primer novonastale države v drugi polovici 19. stoletja;

- » na izbranem primeru opiše nastanek nove države v Evropi drugi polovici 19. stoletja;
- » pojasni pojem imperializem in našteje imperialistične velesile;
- » s pomočjo zemljevida opiše imperialistično razdelitev sveta konec 19. stoletja in navede krizna žarišča;
- » pojasni situacijo na Balkanu kot »sod smodnika«;
- » loči vzroke in povod za prvo svetovno vojno;
- » na primeru soške fronte pojasni značilnosti bojevanja na frontah prve svetovne vojne;
- » opiše življenje vojakov na fronti in prebivalstva v zaledju;
- » opiše posledice vojne za posameznika, družbo in državo;
- » pojasni spremenjeno vlogo žensk v času prve svetovne vojne;
- » navede okoliščine in dejavnike, ki so opredelili vlogo Ogrske med prvo svetovno vojno;
- » opiše, kako je prva svetovna vojna vplivala na prebivalstvo, gospodarstvo in vsakdanje življenje na Madžarskem [\[VK1\]](#).

TERMINI

◦ znanstveno-tehnična revolucija ◦ nacionalizem ◦ narod ◦ nacionalna država ◦ imperializem ◦ pozicijska vojna ◦ fronta ◦ premirje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

znanstveno-tehnična revolucija, nacionalizem, narod, nacionalna država, imperializem, pozicijska vojna, fronta, premirje

VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE

OBVEZNO

OPIS TEME

Po koncu prve svetovne vojne je Versajska mirovna pogodba leta 1919 formalno zaključila vojno in preoblikovala politični zemljevid Evrope. Pogodba je strogo kaznovala Nemčijo, naložila ji je vojaške omejitve in reparacije ter preuredila njene meje, kar je povzročilo politično in gospodarsko nestabilnost. Ob razpadu velikih imperijev so se Slovenci skupaj z drugimi južnimi Slovani povezali v samostojno Državo SHS, ki je kasneje postala del Kraljevine SHS. Vodilno vlogo v svetovnem gospodarstvu so prevzele ZDA, kar se je odrazilo v zlatih dvajsetih letih, to obdobje pa je prekinila velika gospodarska kriza leta 1929. Propad versajske Evrope je poglobitno zaznamoval vzpon avtorskih in totalitarnih režimov, ki so izrabili politične in gospodarske razmere ter nezadovoljstvo prebivalstva, kar je vodilo do ponovnega izbruha svetovnega konflikta – druge svetovne vojne.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavanju teme lahko uporabimo številne pisne vire in pričevanja ter avdiovizualne vire, s poudarkom na prizorih iz vsakdanjega življenja ter usodah ljudi. Priporočamo, da »zlata dvajseta leta« raziščete preko slik in filmskih odlomkov ter posnetkov (moda, charleston, glasba, film, gospodinjske naprave idr.). Kot možno izhodišče lahko uporabimo npr. film Veliki Gatsby. O značilnih potezah in življenju v totalitarnem režimu uporabimo izseke dokumentarnih filmov (npr. Hitler, kulturni temelji nacizma). Predlagamo, da v šoli pokažete kratek odlomek in na podlagi tega razvijate razpravo. Za večjo nazornost priporočamo tudi uporabo zgodovinskih fotografij.

VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE

CILJI

Dijak:

- : spozna, kako je oktohrska revolucija vplivala na razmere v Rusiji in v Evropi,
SC (1.2.1.2)
- : odkrije značilnosti mirovnih pogodb po prvi svetovni vojni,
SC (1.2.2.2)
- : spozna politični, gospodarski in kulturni razvoj Slovencev in Madžarov med obema svetovnima vojnama,
SC (1.3.2.1 | 2.2.1.2)
- : razišče zlata dvajseta leta, vzroke za gospodarsko krizo leta 1929 in njene posledice,
- : razišče vzpon in značilnosti totalitarnih sistemov.
SC (1.2.2.2 | 1.2.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede osnovne ideje oktohrske revolucije in pojasni, zakaj je bila ideja komunizma privlačna za ljudske množice,
- » **ve, da se je Rusija preoblikovala v komunistično Sovjetsko zvezo,**
- » **ob zemljevida opiše spremembe v politični podobi Evrope,**
- » ob viru pojasni pomen izbranih Wilsonovih točk,
- » **pozna vzroke za ustanovitev Države SHS in pojasni njene težave,**
- » **opiše razlike med Državo SHS in Kraljevino SHS,**
- » **s pomočjo zemljevida opiše težave oblikovanja zahodne, severne in vzhodne slovenske meje v novonastali jugoslovanski državi,**
- » opiše življenje Slovencev v zamejstvu,
- » razloži zgodovinske, kulturne, verske, gospodarske in jezikovne razlike znotraj novonastale države,
- » ovrednoti pomen nastanka novih kulturnih in izobraževalnih ustanov za Slovence in jih nekaj našteje,
- » **navede nekaj vidnejših Slovencev in pojasni njihov prispevek na kulturnem in znanstvenem področju,**
- » **ob zemljevidu navede madžarske teritorialne izgube po prvi svetovni vojni,**



- » opiše politične, družbene in gospodarske razmere na Madžarskem med svetovnima vojnama,
- » pojasni odnose Madžarske z drugimi državami ter njeno vključevanje v politična zavezništva in konflikte pred drugo svetovno vojno,
- » pojasni pojem »zlata dvajseta leta« in opiše značilnosti tega obdobja,
- » pojasni, zakaj je prišlo do gospodarskega preobrata in velike gospodarske krize leta 1929,
- » opiše prispevek New Deala pri obnovi ameriškega gospodarstva,
- » opiše odzive evropskih držav na svetovno gospodarsko krizo,
- » navede totalitarne sisteme med vojnoma in primerja njihov prihod na oblast,
- » opiše značilnosti delovanja posameznih totalitarnih sistemov in jih primerja.

TERMINI

◦ samoodločba narodov ◦ Društvo narodov ◦ plebiscit ◦ zamejstvo ◦ diktatura ◦ totalitarizem ◦ kult osebnosti ◦ stalinizem ◦ komunizem ◦ plansko gospodarstvo ◦ fašizem ◦ nacizem ◦ Trianonska mirovna pogodba ◦ svetovna gospodarska kriza

OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE

OBVEZNO

OPIS TEME

Vzpon totalitarnih režimov, fašizma, nacizma in stalinizma, je med obema vojnama spodbudil konflikte, ki so prepeljali do druge svetovne vojne. Nemčija, Italija in Japonska so želele z novo delitvijo spremeniti svet; vojna je izbruhnila najprej v Evropi, od koder so se spopadi razširili tudi drugam. Vojna je prinesla tudi odpor v okupirani Evropi in drugod. Okupacijski sistemi so terjali veliko žrtev, vojna je zelo zaznamovala tudi Slovence, ki so kljub okupaciji in razkosanju začeli odpor, ki je prerasel v boj za svobodo in oblast. Ideološki spor je povzročil izbruh državljanske vojne s posledicami, ki so vidne še danes. Vojna se je po šestih letih končala. Razlike med Vzhodom in Zahodom so se pokazale že proti koncu vojne in so vodile v ideološko delitev Evrope ter sveta in pripeljale do hladne vojne. Ta se je v konflikth odražala še več desetletij in pomembno vplivala tudi na današnje politične in gospodarske odnose v Evropi in na svetu.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavi druge svetovne vojne priporočamo individualne ogled priporočenih filmov, npr. Midway (2019), Dunkirk, Schindlerjev seznam, ter slovenskih filmov, npr. Nasvidenje v naslednji vojni. Poudarek pri delu z dijaki naj ne bo toliko na vojaških operacijah, pač pa zlasti na življenju, trpljenju in usodah ljudi, še zlasti otrok in mladine. S tem jim približamo življenje v negotovih časih, razmislek o zmagovalcih in poražencih ter njihove usode. Pri tem so učitelju v pomoč tudi smernice za poučevanje o holokavstu, ki ponujajo številne izvirne didaktične rešitve in jih je možno aplicirati na vse teme v povezavi z drugo svetovno vojno. Priporočamo tudi spodbujanje k branju knjig s tematiko druge svetovne vojne in ogled domačih in tujih izobraževalnih oddaj na to temo. Izhajamo iz stališča in stiske posameznika v negotovih in nevarnih vojnih časih.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge.

Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE

CILJI

Dijak:

- :spozna vzroke in potek druge svetovne vojne;
- : razišče razmere in življenje ljudi v času druge svetovne vojne;
SC (1.2.2.2)
- : z različnih perspektiv ovrednoti potek druge svetovne vojne na Slovenskem in Madžarskem;
SC (1.2.5.1)
- : presodi posledice druge svetovne vojne za posameznika, družbo in svet.
SC (1.2.2.2 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni vzroke za izbruh druge svetovne vojne in nastanek tedanjih zavezništev,**
- » s pomočjo zemljevida opiše vojaško dogajanje in premike v času druge svetovne vojne,
- » **s pomočjo virov opiše, kako je vojna spremenila vsakdanje življenje ljudi,**
- » **s pomočjo zemljevida razloži razdelitev slovenskega ozemlja,**
- » s pomočjo virov opiše različne okupacijske sisteme na Slovenskem,
- » navede različne odzive posameznikov in strank na okupacijo,
- » **pojasni, da je bilo slovensko odporiško gibanje del jugoslovanskega in del protifašistične koalicije,**
- » **navede razloge za vstop Madžarske v drugo svetovno vojno,**
- » **s pomočjo virov opiše eno glavnih bojišč ob Donu,**
- » **pojasni dogodke, povezane s prizadevanji za izstop iz vojne in nemško okupacijo Madžarske,**

- » ob virih sklepa o življenju in usodi Judov na Madžarskem med drugo svetovno vojno,
- » ob časovnem traku opiše konec druge svetovne vojne na različnih bojiščih in za pogajalsko mizo,
- » opiše, kako se je končala druga svetovna vojna na Slovenskem in Madžarskem in kakšne posledice ima ta za posameznike in družbo,
- » opiše pojem hladna vojna in vzroke zanjo,
- » na zemljevidu pokaže države na eni in drugi strani »železne zaves«,
- » na izbranem kriznem žarišču hladne vojne pojasni ozadje aktualnih napetosti med državami danes.

TERMINI

- bliskovita vojna ◦ trojni pakt ◦ protifašistična koalicija ◦ okupacija ◦ odporniško gibanje ◦ kolaboracija
- genocid ◦ holokavst ◦ koncentracijska taborišča ◦ talci ◦ prisilno delo ◦ prisilna mobilizacija ◦ prisilno izseljevanje
- osvobodilna fronta ◦ NOB ◦ protirevolucionarni tabor ◦ državljanska vojna ◦ kapitulacija
- jedrsko orožje ◦ železna zavesa ◦ padec berlinskega zidu

SLOVENCİ, ČAS JUGOŠLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

OBVEZNO

OPIS TEME

Po drugi svetovni vojni je Slovenija postala del Federativne ljudske republike Jugoslavije, kasneje preimenovane v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo. Prvo desetletje so zaznamovale obnova, nacionalizacija in kolektivizacija, oblast pa je utrjevala enopartijski socialistični sistem s političnimi čistkami in represijo. V 60. in 70. letih so reforme omogočile večjo avtonomijo in gospodarsko odprtost proti Zahodu; Slovenija je ostala najrazvitejša republika. V 80. letih, po smrti dolgoletnega predsednika Josipa Broza Tita, so Jugoslavijo zajeli huda gospodarska kriza, mednarodni spori, inflacija in politična nestabilnost, kar je spodbudilo krepitev demokratizacije in osamosvojitvenih teženj, ki so vodile do slovenske neodvisnosti leta 1991.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavanju teme priporočamo uporabo intervjujev, osebne/družinske zgodbe in pripovedovanja, številne literarne in pisne vire ter pričevanja in avdiovizualne vire, s poudarkom na prizorih iz vsakdanjega življenja. Če je možno, dijaki lahko opravijo intervju z osebo, ki je živela v povojni Jugoslaviji. Za večjo nazornost priporočamo tudi ogled zgodovinskih fotografij in dokumentarnih filmov (npr. Otroci s Petrička), ki služijo kot podlaga za razpravo o dogodkih po koncu druge svetovne vojne.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki

primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

SLOVENCİ, ČAS JUGOSLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

CILJI

Dijak:

- : spozna proces nastanka nove jugoslovanske države,
SC (1.2.1.1)
- : spozna značilnosti življenja Slovencev v socialistični jugoslovanski republiki v prvem desetletju po vojni,
- : spozna značilnosti življenja v enopartijskem sistemu v 60. in 70. letih,
SC (1.2.1.1)
- : razišče značilnosti gospodarske in politične krize v 80.letih,
SC (4.2.1.1)
- : spozna politične, gospodarske in družbene razmere na Madžarskem po koncu druge svetovne vojne,
- : se seznana z dogodki madžarske revolucije leta 1956 in njenimi posledicami za politično ureditev ter odnose s Sovjetsko zvezo,
- : spozna postopne reforme v 70. in 80. letih ter proces demokratizacije ob koncu hladne vojne na Madžarskem.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše potek prvih povojnih volitev,

razloži nastanek federativne republike in njene osnovne značilnosti,

opiše komunistični prevzem oblasti in s pomočjo virov pojasni, kako je povojna oblast obračunavala z nasprotniki,

pojasni pomanjkanje osnovnih dobrin po koncu vojne in kako je potekala povojna obnova,

na zemljevidu pokaže potek slovenske zahodne, severne in severovzhodne meje pred letom 1954,

navede, kje živijo slovenske narodne manjšine, in opiše njihov položaj,

opiše politične, gospodarske in kulturne značilnosti življenja v 60. in 70. letih,

s pomočjo virov opiše odnos enopartijskega sistema do drugače mislečih,

navede pomembnejše vzroke za krizo v SFRJ,

s pomočjo virov opiše, kako je kriza vplivala na vsakodnevno življenje Slovencev, in navede nekaj primerov,

razloži, kako je jugoslovanska kriza v 80. letih spodbudila proces slovenskega osamosvajanja,

pojasni razmere na Madžarskem po drugi svetovni vojni in vpliv Sovjetske zveze na vzpostavitev komunističnega režima,

razume vzpostavitev komunističnega režima pod vplivom Sovjetske zveze in njegove posledice,

razloži ključne dogodke in opredeli pomen madžarske revolucije leta 1956 ter njen vpliv na politične razmere v državi,

ob virih navede primere reform v času komunističnega režima ter opiše proces demokratizacije ob koncu 80. let,

opiše spremembe v gospodarskem, političnem in kulturnem razvoju po vstopu v EU,

opiše, kako se je spremenilo življenje v demokratični Madžarski po vstopu v EU v primerjavi z življenjem v času sovjetske diktature,

primerja politični in gospodarski položaj Madžarske s položajem drugih srednjeevropskih držav v EU.

TERMINI

◦ izvensodni poboji ◦ montirani procesi ◦ nacionalizacija ◦ delovne akcije ◦ socializem ◦ STO ◦ Avstrijska državna pogodba ◦ samoupravljanje ◦ svinčena leta ◦ proces demokratizacije

POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Pot v samostojno Slovenijo se je začela v poznih osemdesetih letih, ko so se v Jugoslaviji začele kazati politične in gospodarske težave. Razpad komunističnih režimov v vzhodni Evropi je pospešil napetosti v Jugoslaviji. Pomemben trenutek na poti k samostojnosti je bil proces proti četverici JBTZ, ki je sprožil množične demonstracije in zahteve po demokratičnih reformah. Leta 1990 so potekale prve demokratične volitve, na katerih je zmagala koalicija DEMOS, ki je zagovarjala avtonomijo in demokracijo znotraj Jugoslavije. Na plebiscitu se je večina izrekla za popolno samostojnost in 25. junija 1991 je Slovenija razglasila neodvisnost. Sledila je desetdnevna vojna z JLA, ki se je končala z Brionsko deklaracijo. Slovenci smo dobili samostojno in demokratično državo, z mednarodnim priznanjem pa tudi popolno suverenost. V nadaljnjih letih se je Slovenija pridružila EU in NATU, kar je bil tudi njen strateški cilj že od nastanka države.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi omogoča dijakom aktivno izgrajevanje znanja, z upoštevanjem individualnih razlik med njimi. Omogoča jim individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju (transverzalne veščine). Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja, dijak lahko znanje izkaže ustno, pisno ali s pomočjo raznolikih drugih načinov, pri čemer je bistveno, da se čim več tovrstnega dela odvija v šoli.

Pri obravnavanju teme priporočamo uporabo intervjujev, osebne/družinske zgodbe in pripovedovanj ter avdiovizualnih virov, s poudarkom na procesu osamosvajanja. Če je možno, dijaki lahko opravijo intervju z udeleženci osamosvojitvene vojne (npr. starši, stari starši). Za večjo nazornost priporočamo tudi ogled dokumentarnih filmov (npr. Slovenija na barikadah, Zbrali smo pogum), ki služijo kot podlaga za razpravo o osamosvojitveni vojni. Priporočljiva je tudi uporaba spletnih portalov Zbrali smo pogum in 30 let samostojnosti Slovenije. Prav tako priporočamo obisk Muzeja novejšje in sodobne zgodovine ter Parka vojaške zgodovine Pivka.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnavo občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati

multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA

CILJI

Dijak:

- : spozna demokratizacijske procese v Sloveniji konec 80. let,
- : spozna, kako je potekala osamosvojitev Slovenije, .
- SC (1.2.1.5)
- : spozna Republiko Slovenijo kot samostojno, neodvisno in suvereno državo,
- SC (4.1.2.1 | 4.3.1.1 | 4.3.3.1)
- : raziskuje pomen vstopa Madžarske v Evropsko unijo ter spremembe, ki jih je prineslo članstvo.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

navede glavne razloge, zaradi katerih so se Slovenci odločili za samostojno državo,

opiše »slovensko pomlad« in navede pomembnejše posameznike, ki so vplivali na odločitev Slovencev za lastno državo,

s pomočjo vira pojasni pomen Majniške deklaracije za osamosvojitev Slovenije,

opiše nastanek DEMOSA in njegovo vlogo pri prvih demokratičnih večstrankarskih volitvah v Sloveniji,

navede in opiše posamezne korake od plebiscita do razglasitve samostojnosti,

s pomočjo zemljevida opiše, kako je potekala vojna za Slovenijo,

s pomočjo virov s spleta predstavi proces mednarodnega priznanja Republike Slovenije,

pojasni, kdaj je Republika Slovenija postala suverena država,

opiše politične, gospodarske in kulturne spremembe, ki jih je prinesla slovenska osamosvojitev,

oceni pomen članstva Slovenije v EU in NATU,

poišče in predstavi primer delovanja ene od političnih institucij EU in njen vpliv na življenje državljanov EU.

TERMINI

- civilna družba
- Nova revija
- proces proti četverici
- slovenska pomlad
- DEMOS
- Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti
- osamosvojitev
- Brionska deklaracija
- suverenost
- NATO
- Evropska unija
- Schengenski sporazum
- evroobmočje
- Majniška deklaracija

ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema omogoča raziskovanje vpliva kriz na življenje posameznika ter razvoj družb in civilizacij. Proučevanje naravnih in družbenih katastrof od epidemij in naravnih nesreč do kriz, ki smo jih povzročili ljudje sami, osvetljuje njihov vpliv na preoblikovanje družbe, njen kulturni razvoj ter spodbujanje inovacij. Poudarek je na konceptih prilagodljivosti in človeške vzdržljivosti ter družbenih spremembah. Raziskovanje velikih zgodovinskih prelomnic omogoča razumevanje družbenih odzivov ter vpliva kolektivnih izkušenj na oblikovanje vrednot. S tem razvijamo kritično razmišljanje, občutek za časovno in prostorsko dimenzijo zgodovine ter veščine za soočanje z današnjimi globalnimi izzivi. Obravnava teme omogoča vpogled v zgodovinsko perspektivo dogodkov, ki so v medijih pogosto močno dramatizirani. S tem razvijamo kritičen odnos do medijskih interpretacij preteklosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Priporočamo, da dijakom omogočamo čim več raziskovanja (samostojno ali v skupini, s čimer jim omogočamo razvijanje različnih socialnih veščin, veščin kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti idr.). Vpliv podnebnih sprememb na družbe v preteklosti lahko raziskujejo na raznovrstnih primerih iz različnih zgodovinskih obdobj, npr.:

- » na konkretnem primeru (npr. Doggerland v 7. tisočletju pr. n. št., poplava Črnega morja v 6. tisočletju pr. n. št.) raziskujejo posledice dviga morske gladine za prebivalstvo;
- » na izbranem primeru (npr. staroegipčanska država, civilizacije bronaste dobe) dolgotrajne suše pojasnijo, kako pomanjkanje hrane povzroči bolezni, selitve, družbeno in politično nestabilnost ter celo propad držav oz. civilizacij;
- » raziščejo, kako so posledice vulkanizma vplivale na življenje posameznikov in družb na globalni ravni (npr. izbruh vulkanov Thera, Mt. Tambora, Krakatau (536, 1815, 1883), Laki (1783–1784)).

Takšen način obravnave omogoča utrjevanje vsebin in globlje razumevanje konceptov, ki so jih dijaki spoznali pri obveznih temah. Enako velja za presojanje posledic človekovega delovanja v naravi v različnih zgodovinskih obdobjih in prostorih, pri čemer predlagamo, da učitelji (glede na interes in predznanje dijakov) izberejo in raziščejo npr. vzroke za zaton civilizacije Majev ali vikinških naselbin na Grenlandiji, raziskujejo posledice

monokulturnega kmetijstva in krompirjeve plesni v 40. letih 19. stoletja na Irskem in drugje v Evropi, posledice trtne uši na Slovenskem (ali v lokalnem okolju ter svoja spoznanja nadgradijo z aktualizacijo posledicah monokulturnega kmetijstva danes.

Z avtentičnimi nalogami, pri katerih lahko izdelajo časovni trak, interaktivni zemljevid ali druge oblike predstavitev (npr. s predstavijo največje epidemije v preteklosti), dijaki razvijajo občutek za časovno in prostorsko dimenzijo zgodovine. V tem primeru aktualizacija z epidemijo 2020–2022 omogoča celo, da dijaki sami postanejo zgodovinske priče, ter primerjajo svoje spomine na obdobje in tako spoznavajo raznolikost in osebno obarvanost spominov na iste dogodke.

Pomembno je, da dijaki raziskujejo konkretne primere (in npr. pripravijo predstavitve v različnih oblikah) kar omogoča tako raziskovanje kot tudi razvijanje zmožnosti javnega nastopanja, zagovarjanja svojih idej ter primerjanje in posploševanje. Na podlagi dostopnih virov lahko raziskujejo vpliv velikih katastrof na tehnološki in urbanistični napredek, pri čemer lahko izberejo dogodke iz svetovne (npr. veliki požar v Rimu leta 64 n. št., veliki londonski požar leta 1666, potres v San Franciscu leta 1906) ali nacionalne oz. celo lokalne zgodovine (npr. ljubljanski potres leta 1895, popotresno Posočje ali Kozjansko, požari v mestih v novem veku).

Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, alternativne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje. Vsebinsko jih lahko povežemo z drugimi dejavnostmi na šoli: dijaki lahko svoje delo predstavijo širši publiki, npr. več razredom ob dnevu Zemlje ali drugih podobnih priložnostih.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC

CILJI

Dijak:

I: razišče vpliv podnebnih sprememb na različne družbe v preteklosti,

SC (2.2.1.1)

I: ovrednoti posledice človekovega delovanja v naravi v različnih zgodovinskih obdobjih,

SC (2.2.2.1)

I: spozna vpliv velikih katastrof na tehnološki in urbanistični napredek.

SC (2.3.3.1 | 2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na konkretnem primeru razloži, kako so podnebne spremembe povezane z lakoto, selitvami, verskimi prepričanji, gospodarskimi in družbenimi spremembami,
- » na izbranem primeru primerja in pojasni odvisnost človeka in družb od narave nekoč in danes,
- » opiše vzroke za izbruh različnih epidemij v zgodovini,
- » razloži, kako so se epidemije širile po trgovskih, potovalnih in migracijskih poteh,
- » opiše vpliv izbrane epidemije na vsakdanje življenje, gospodarstvo in strukturo družbe,
- » na izbranem primeru epidemije razloži posledice demografskih nihanj na delovno silo ter gospodarske in družbene spremembe,
- » argumentirano razpravlja o etičnih vprašanjih ter človeških reakcijah na krizne situacije,
- » utemelji, da velike katastrofe pogosto sprožijo napredek,
- » na izbranih primerih predstavi, kako so katastrofe vodile k uvedbi novih varnostnih predpisov, izboljšav v gradbeništvu in načrtovanju mest ter spremembam v urbanizmu,
- » primerja in pojasni odzive oblasti in organizacijo pomoči prebivalstvu v različnih zgodovinskih obdobjih.

TERMINI

◦ katastrofa ◦ epidemija ◦ trsna uš ◦ podnebne spremembe

OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema se dotika vsebin ekonomske zgodovine, ki kot posebna znanstvena veda deluje v okviru zgodovinske znanosti. V ospredju so dogodki, pojavi in procesi, ki so bili rezultat človekovega gospodarskega delovanja, ter ekonomski procesi, koncepti in teorije, ki dijakom omogočajo razumevanje medsebojnih vplivov organizacije proizvodnje in gospodarstva, politične in družbene organiziranosti ter vsakdanjega življenja.

Poznavanje gospodarskega razvoja omogoča poznavanje zgodovinskih ozadij in vzrokov za sodobne ekonomske procese, zato so vsebine pomembne ne le za dijake strokovnih šol s področja ekonomije, ampak tudi širše.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Priporočamo, da dijakom omogočamo čim več raziskovanja z avtentičnimi nalogami, pri katerih lahko npr. izdelajo časovni trak (vrste menjave, razvoj denarja). Tema je primerna za delo z zgodovinskimi (in sodobnimi) zemljevidi, ki jih lahko dijaki ne le berejo, ampak tudi soustvarjajo, dopolnjujejo (npr. trgovske poti in razvoj prometnega omrežja). Pomembno je, da dijaki raziskujejo konkretne primere (in npr. pripravijo predstavitev v različnih oblikah) kar omogoča tako raziskovanje kot tudi razvijanje zmožnosti javnega nastopanja, zagovarjanja svojih idej ter primerjanje in posploševanje (npr. vloga bank, gospodarske krize). Pomembna je aktualizacija in po možnosti tudi povezava z bodočim poklicnim področjem. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne alternativne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov

(dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ

CILJI

Dijak:

I: razišče vrste in potek menjave v različnih zgodovinskih obdobjih,

SC (1.1.2.1)

I: spozna nastanek in razvoj denarja in denarnega gospodarstva,

SC (5.2.5.3)

I: raziskuje različne oblike trgov in njihov vpliv na gospodarstvo in življenje posameznika.

SC (2.2.2.1 | 5.2.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **na primerih razloži blagovno in materialno menjavo in navede zgodovinska obdobja, za katera sta značilni,**
- » **s pomočjo tematskega zgodovinskega zemljevida opiše trgovske poti, ki so v različnih obdobjih potekale čez današnji slovenski prostor,**
- » **na izbranem zgodovinskem primeru pojasni pomen prometnega omrežja za razvoj trgovine in ovrednoti njen vpliv na druga področja življenja,**
- » **pojasni pojav denarja in navede različne oblike in funkcije denarja,**
- » **razloži vzroke in pogoje za začetek denarnega poslovanja,**
- » **primerja vlogo denarnega gospodarstva v različnih zgodovinskih obdobjih,**
- » **opiše vpliv razvoja tehnologije na uporabo denarja in bančništvo,**
- » **opredeli različno vlogo bank v posameznih zgodovinskih obdobjih,**
- » **razloži pojma kapital in finančni kapital ter njuno vlogo v zgodovinskem razvoju gospodarstva,**
- » **razloži razliko med sejmom in borzo ter njune oblike delovanja primerja z današnjimi,**

- » na izbranih primerih iz preteklosti opiše različne regulacije menjave in pojasni njihov vpliv na gospodarstvo in življenje posameznika,
- » na izbranem primeru od antike do danes pojasni vzroke, potek in posledice finančnih in gospodarskih kriz.

TERMINI

- samooskrba ◦ naturalno gospodarstvo ◦ blagovno gospodarstvo ◦ blagovna menjava ◦ naturalna menjava
- denar ◦ denarna menjava ◦ banka ◦ borza ◦ sejem ◦ merkantilizem ◦ finančna kriza ◦ gospodarska kriza
- globalizacija

OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI

IZBIRNO

OPIS TEME

Proučevanje teme omogoča vpogled v razvoj civilizacije in tehnologije. Zgodovina pisave dijakom ne omogoča le uvida v razvoj človeške civilizacije in kulture, temveč jih tudi povezuje s temelji komunikacije, ki so danes nepogrešljivi v vsakem poklicu, hkrati pa omogočajo aktivno in polnopravno sodelovanje v sodobnem svetu. Razumevanje pomena pisave in tehnologije, ki jo pri tem uporabljamo, od piktogramov do digitalnih medijev, gradi kritično zavedanje o pomenu informacij in načinih njihovega širjenja. Tema učitelju omogoča odpiranje aktualnih tem kot sta odnos med cenzuro in svobodo govora in tiska, ter razumevanje vzrokov in posledic prilagajanja in potvarjanja informacij. Zgodovinska perspektiva dijake tako opolnomoči za boljše razumevanje današnjega sveta in izzivov prihodnosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Temo lahko poveže z lokalnim okoljem (npr. dijaki pripravijo časovni ali e-časovni trak s prikazom pisav, ki so se uporabljale v slovenskem prostoru). Posebej pomembna je aktualizacija (dijaki lahko npr. raziščejo latinske okrajšave in reflektirajo svoj način pisanja SMS-jev) ali pripravijo primerjavo vsebine tiskanih medijev 19. stoletja s spletnimi časopisi 21. stoletja, kar omogoča tudi spodbujanje dela s primarnimi zgodovinskimi viri v specializiranih institucijah. Dijaki se lahko postavijo tudi v vlogo zgodovinarja/novinarja in napišejo novico o določenem zgodovinskem dogodku za izbran medij, pri čemer pojasnijo, kako so izbirali in preverjali vire. Učitelj lahko priložnost uporabi tudi za razpravo o tem, kdo je imel v preteklosti dostop do manipulacij z informacijami (npr. konkretni primeri francosko-pruske vojne, napada na Poljsko leta 1939) z dostopnostjo platform za širjenje lažnih novic danes.

Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij učitelj spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju

zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI

CILJI

Dijak:

- I:** spozna razvoj pisave in njen pomen za razvoj civilizacije;
- I:** raziše oblike širjenja informacij od skriptorijev do svetovnega spleta;
- SC** (2.2.1.2)
- I:** analizira zavažanje, potvarjanje informacij in lažne novice nekoč in danes.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **prepozna vrste pisave in jih poveže s civilizacijami, v katerih so nastale,**
- » **na izbranih primerih oceni pomen pisave za znanstveni, tehnični, gospodarski in politični razvoj družbe (v času prvih civilizacij),**
- » **našteje pisave, ki so se v različnih obdobjih uporabljale v slovenskem prostoru,**
- » **pojasni, da je oblika pisave odvisna tudi od uporabljenih materialov in medijev,**
- » **časovno umesti najpomembnejše (tehnične in izobraževalne) mejnike v razvoju komunikacije in širjenja informacij,**
- » **opiše delovanje in pomen skriptorijev,**
- » **na izbranem primeru pojasni posledice izuma tiska,**
- » **pojasni pojem cenzura in na izbranem primeru opiše njene vzroke in posledice,**
- » **razloži, zakaj so v različnih zgodovinskih obdobjih in okoljih nekaterim skupinam prebivalstva omejevali dostop do izobrazbe,**

- » s konkretnimi primeri pojasni, kako je tehnologija vplivala na količino in hitrost širjenja informacij ter kakšne posledice je to imelo za različna področja življenja,
- » s konkretnim zgodovinskim primerom pojasni značilnosti zlorabe podatkov, informacij in medijev ter posledice tega,
- » primerja moč medijev nekoč in danes ter njihovo vlogo v vsakdanjem življenju;

TERMINI

◦ komunikacija ◦ pisava ◦ skriptorij ◦ tisk ◦ cenzura ◦ množični mediji ◦ svetovni splet ◦ lažne novice

VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema obravnava razvoj vojskovanja od prazgodovine do danes. V prazgodovini so se spopadali z enostavnimi in kovinskimi orožji, gradili so prve utrdbe in obrambne strukture. V starem veku se z vojsko in uporabo bojnega voza začne profesionalno vojskovanje, ki doseže vrhunec v antični rimski vojski. Rimske legije so uporabljale različna orožja in taktike, gradili so utrdbe in oblegovalne naprave. V srednjem veku so vitezi in težka konjenica v spopadih igrali osrednjo vlogo, značilni so gradovi in utrdbe. Odkritje smodnika je v novem veku pomenil revolucijo vojskovanja; uvedba artilerije in mušket, profesionalne vojske in napredek v vojaški taktiki so postavili temelje za sodobne oblike vojskovanja od industrijske revolucije do 20. stoletja. Prva in druga svetovna vojna pomenita prehod v totalno vojskovanje z uporabo tankov, letal in podmornic. Drugo polovico 20. stoletja zaznamuje atomsko orožje, sodobno vojskovanje pa vključuje napredne tehnologije. Slovenska vojska je izšla iz teritorialne obrambe, ki je igrala ključno vlogo v obrambi Slovenije med desetdnevno vojno za neodvisnost. Danes Slovenska vojska deluje v različnih mednarodnih organizacijah.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, alternativne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje. Obravnavanje teme vojskovanje in vojaška tehnika omogoča širok nabor dejavnosti za dijake, ki se lahko ob opisu bitk seznanijo s pojmom taktika. Dijaki lahko poiščejo slike prvega strelnega orožja in raziščejo njegovo uporabo, na primeru izbranega novega orožja naj opišejo bojevanje in tako povežejo teorijo s praktičnimi primeri. V terenskem delu lahko raziskujejo delovanje različnih formacij Slovenske vojske, ob tem pa poiščejo tudi vire in navedejo argumente proti uporabi jedrskega orožja. Delo na terenu z viri, kot je muzej vojaške zgodovine v Pivki, bo še dodatno obogatilo njihovo znanje. Predlagamo tudi obisk vojašnic ob dnevih odprtih vrat ter aktualizacijo informacij o tem, kje so trenutno vojaki na misijah, kar lahko vključuje delo z internetom in pogovor s predstavnikom Slovenske vojske.

Madžarsko zgodovino se praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

CILJI

Dijak:

I: spozna značilnosti spopadov in vojskovanja od prazgodovine do novega veka,

SC (1.1.2.2)

I: razišče značilnosti vojskovanja v novem veku,

SC (1.2.2.1)

I: spozna značilnosti modernega vojskovanja,

SC (2.2.1.1)

I: razišče zgodovino in delovanje Slovenske vojske,

O: razišče zgodovino in delovanje madžarske vojske.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» **našteje vzroke za spopade med ljudmi,**

» **na izbranem primeru iz zgodovine predstavi, kako orožje in taktika vplivata na bojevanje,**

» **ob virih primerja različna orožja in njihov razvoj,**

» **ob virih spoznava in pojasni posledice spopadov za vojskujočo stran in prebivalstvo,**

» **opiše spremembe, ki jih je v vojskovanje prinesla uporaba strelnega orožja,**

- » razloži razliko med različnimi oblikami organiziranosti vojske,
- » na primeru kmečkih uporov na Slovenskem predstavi taktike vojskovanja,
- » na primeru razloži pojem svetovna vojna,
- » ob virih primerja načine vojskovanja v 20.stoletju,
- » pojasni posledice uporabe sodobnih orožij,
- » ob virih opiše najpomembnejše mejnike iz sodelovanje Slovenske vojske,
- » na izbranem primeru opiše delovanje slovenskih vojakov v mednarodnih organizacijah.

TERMINI

- vojna ◦ vojska ◦ orožje ◦ taktika ◦ redna vojska ◦ najemniška vojska ◦ naborniška vojska ◦ poklicna vojska
- svetovna vojna ◦ hladno orožje ◦ teritorialna obramba ◦ NATO ◦ obleganje

ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema omogoča pregled zgodovine bivanja in arhitekture, v kateri se odraža razvoj človeške družbe, tehnologije in kulture skozi različna obdobja. Od preprostih jam in lesenih hiš v prazgodovini do veličastnih gradov, katedral, palač ter sodobnih betonskih zgradb in jeklenih konstrukcij nam arhitektura prinaša zgodbe o načinu življenja, vrednotah in tehnoloških dosežkih ljudi. Tema omogoča raziskovanje, kako so se oblikovali različni tipi bivališč, kakšne materiale in tehnike so uporabljali ter kako so ti prostori vplivali na oblikovanje družbenih odnosov in skupnosti skozi čas. Na ta način omogoča globlje razumevanje vplivov arhitekture na naše vsakdanje življenje še danes.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovo predstavitvijo oziroma ustnim zagovorom. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Pri temi arhitektura in bivališča v zgodovini je veliko možnosti za samostojno raziskovalno delo in terensko delo dijakov ter izdelavo projektnih nalog, plakatov, maket in predstavitev. Dijak lahko razišče, kako so naravne danosti vplivale na arhitekturo na Bližnjem vzhodu, v Slovenski Istri itd., lahko primerja različne tipe gradenj (npr. kamnite hiše v starem Rimu in lesene hiše na slovenskem podeželju). Veliko samostojnega raziskovanja lahko opravi z iskanjem primerov na spletu, ogledom lokalnih primerov na terenu in predstavitvijo (npr. pozno antična gradišča). Dijaki lahko na izbranem primeru industrijskega središča iz okolice raziščejo, kako je industrializacija vplivala na gradnjo v mestih. Sodobne trende v arhitekturi in bivališčih lahko analizirajo s pomočjo virov ter predlagajo rešitve za izboljšanje kakovosti bivanja v slovenskih mestih.

Madžarska zgodovina se praviloma obravnava kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med obema narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično, s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporoča se medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v diskusijah in izvajajo raziskovalne naloge.

Obravnavanje občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatični pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI

CILJI

Dijak:

I: razišče razvoj bivališč in arhitekture od prazgodovine do srednjega veka,

I: : spozna razvoj bivališč in arhitekture od novega veka do sodobnosti,

SC (1.3.2.1)

I: spozna bivanjsko kulturo in arhitekturno podobo na Slovenskem v posameznih zgodovinskih obdobjih,

SC (1.3.1.1 | 2.3.3.1)

O: spoznava bivanjsko kulturo in arhitekturno podobo na Madžarskem v posameznih zgodovinskih obdobjih.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **našteje različne tipe bivališč od prazgodovine do novega veka, jih primerja ter navede podobnosti in razlike,**
- » **pojasni vpliv geografskih in podnebnih dejavnikov na arhitekturo,**
- » **razloži značilnosti prehoda iz nomadskega v naselbinsko življenje,**
- » **s pomočjo slike navede najpomembnejše gradbene dosežke v izbranem zgodovinskem obdobju,**
- » **na primerih pojasni značilnosti arhitekturnih slogov od renesanse do modernizma in njihov vpliv na zasnovo bivališč,**
- » **opiše značilnosti in funkcionalnost različnih vrst bivališč od novega veka dalje,**
- » **pojasni vpliv industrializacije na oblikovanje stanovanj,**
- » **opiše značilnosti prehoda od tradicionalnih bivališč do modernih stanovanjskih struktur,**
- » **poišče in opiše sodobne trende v arhitekturi in oblikovanju bivališč,**

- » primerja in opiše bivališča na slovenskem ozemlju od prazgodovine do sodobnosti,
- » navede najpomembnejše primere arhitekture na slovenskem, ozemlju od prazgodovine do sodobnosti,
- » na sliki poimenuje dela ključnih slovenskih arhitektov
- » na primerih iz tujega in domačega okolja pripravi predstavitev izbranega arhitekturnega sloga, gradbenih dosežkov in njegovih značilnosti.

TERMINI

- kolišče ◦ gradišče ◦ viadukt ◦ forum ◦ amfiteater ◦ limes ◦ vila rustika ◦ bazilika ◦ romanika ◦ rotunda
- gotika ◦ renesansa ◦ barok ◦ klasicizem ◦ jeklo ◦ steklo ◦ secesija ◦ modernizem ◦ povojni modernizem
- sodobna arhitektura

MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO

IZBIRNO

OPIS TEME

Odločitev za poklic je ena najpomembnejših odločitev v življenju, saj posamezniku zaznamuje prihodnost in ob pravilni usmeritvi poskrbi za trajno materialno varnost, zdravje in dobrobit. Tema nam približa poklice v preteklosti od prve delitve dela pa vse do današnje ponudbe, ki se ob tehnološkem napredku ves čas spreminja. Tema tako osvetljuje spremembe na trgu dela kot posledico tehnološkega razvoja. Namen teme je seznanitev z zgodovino in razvojem poklicev in povezanostjo z delom in vlogo v družbi, ki ga posameznik opravlja. S pregledom različnih delitev dela in poklicev v različnih časovnih obdobjih nam nakazuje tudi trende razvoja v sedanji post industrijski dobi in ponuja razmisleke na poklicne izzive, ki nas čakajo v bodoče.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovo predstavitvijo oziroma ustnim zagovorom. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Pri tej izbirni temi ima dijak veliko možnosti samostojnega in raziskovalnega dela. Lahko se v intervjuju ali pogovoru s starši in starimi starši informira in razmišlja, za katere poklice so se odločili in zakaj. Prav tako lahko na spletni strani (npr. Zavoda za zaposlovanje) ugotovi potrebe po poklicih danes in s pomočjo velikih jezikovnih modelov razišče, kateri bodo poklici bodočnosti do leta 2050. Priporočamo tudi intervjuje s predstavniki poklicev (morda učiteljem strokovnega predmeta), ki dijaka zanimajo.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki

primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO

CILJI

Dijak:

- I:** spozna vzroke za delitve dela v različnih zgodovinskih obdobjih,
 - I:** razišče razvoj in spreminjanje značilnosti svojega bodočega poklica,
 - I:** razišče spreminjanje poklicev nekoč in danes.
- SC** (4.1.1.1 | 4.3.1.1 | 2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **navede delitve dela in jih ustrezno časovno umesti,**
- » **predstavi nekaj tipično moških in tipično ženskih poklicev v preteklosti in opiše vzroke za tako delitev,**
- » **na konkretnem primeru poveže in pojasni napredek v znanosti in tehniki z razvojem različnih poklicev,**
- » **razloži položaj in ugled izbranih poklicev v posameznih zgodovinskih obdobjih,**
- » **navede, kateri pogoji so morali biti izpolnjeni za nastanek njegovega bodočega poklica,**
- » **predstavi mejnike v razvoju svojega bodočega poklica,**
- » **pojasni pomen svojega bodočega poklica za delovanje družbe v različnih zgodovinskih obdobjih,**
- » **razloži vpliv opravljanja bodočega poklica na zdravje posameznika in naravno okolje v različnih zgodovinskih obdobjih,**
- » **navede nekaj poklicev, ki danes ne obstajajo več in pojasni, zakaj oziroma kako so se preoblikovali,**
- » **sklepa o spremembah v izvajanju svojega poklica kot posledici hitrega tehnološkega razvoja v 21. stoletju.**

TERMINI

◦ delitev dela ◦ poklic ◦ služba ◦ tehnični in znanstveni napredek ◦ roboti ◦ avtomatizacija ◦ prva, druga, tretja in četrta industrijska revolucija ◦ umetna inteligenca



OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE

IZBIRNO

OPIS TEME

Od prazgodovinskih časov do danes so religije oblikovale vrednote, obrede in običaje, ki še vedno igrajo pomembno vlogo v življenju ljudi po svetu. V preteklosti so bila verstva povezana z naravo, bogovi pa so predstavljali naravne sile. S širitvijo imperijev, kot sta perzijski in rimski, so se pojavile organizirane religije. V srednjem veku je cerkev igrala ključno politično vlogo v Evropi, saj so papeži in cerkveni voditelji vplivali na vladarje. Reformacija v 16. stoletju je spodbudila verske vojne in politične delitve v Evropi. V obdobju razsvetljenstva je ločitev med vero in državo postala bolj izrazita, religija se je iz politične sfere premaknila bolj v osebno in kulturno. Vpliv religije se še vedno kaže v vsakdanjem življenju, kulturni dediščini in nenazadnje v globalni politiki.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Izbirna tema je primerna za raziskovalno delo, pri katerem lahko uporabimo vire, e-vire in literaturo. Dijak se uči uporabljati primarne in sekundarne vire za raziskovanje in analizo različnih religij in razvija ter izkaže sposobnosti kritičnega mišljenja. Dijak razvija in izraža lastno mnenje o vlogi religije v preteklosti in sodobni družbi. Na podlagi argumentov, pridobljenih z raziskovanjem in analizo virov in lastnih prepričanj, oblikuje lastno mnenje. Priporočamo, da doseganje standardov znanja in učnih ciljev ocenjujemo z avtentičnimi nalogami in drugimi raznolikimi načini – izdelki, predstavitvami ipd.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati

multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE

CILJI

Dijak:

- I:** *razišče oblike verovanja, ki so se pojavile v različnih zgodovinskih obdobjih,*
- I:** *spozna grške in rimske bogove in ovrednoti pomen verovanja,*
- I:** *spozna germanske in slovanske bogove,*
- I:** *presodi vzroke, ki so omogočili širjenje krščanstva in ugotavlja, zakaj je privlačilo ljudi,*
- SC** (1.1.4.1)
- I:** *spozna zgodovinske okoliščine nastanka in širjenja islama,*
- I:** *spozna zgodovinske okoliščine, ki so pripeljale do razkola med kristjani,*
- I:** *spozna vzhodne religije: hinduizem, budizem, konfucionizem in njihov vpliv na življenje ljudi,*
- I:** *presodi spreminjanje in vloge religij v sodobnem svetu.*
- SC** (2.2.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **opiše razliko med politeizmom in monoteizmom ter pomen prvotnih oblik verovanja,**
- » **pojasni značilnosti in pomen animizma in totemizma za verovanje v najstarejšem obdobju zgodovine,**
- » **s pomočjo virov razloži pomen grške in rimske mitologije,**
- » **poišče vire o poganskih običajih in z njihovo pomočjo utemelji pomen bogov pri obeh ljudstvih (Grkih in Rimljanih),**
- » **s pomočjo zemljevida in svetopisemskih zgodb/virov opiše širjenje krščanstva,**
- » **opiše pomen islama in islamizacije,**
- » **na zemljevidu poišče/pokaže države, kjer se je islam ohranil do danes,**

- » *poišče podobnosti in razlike med različnimi religijami ter jih pojasni,*
- » *s pomočjo virov poišče vzroke za razkol kristjanov in jih pojasni,*
- » *s pomočjo spletnih virov poišče podatke o vzhodnjaških religijah in jih predstavi,*
- » *s pomočjo zemljevida predstavi razširjenost religij na Daljnem vzhodu,*
- » *navede vpliv tehnike in scientistične religije na človeka.*

TERMINI

◦ politeizem ◦ monoteizem ◦ krščanstvo ◦ islam ◦ hinduizem ◦ budizem ◦ scientizem ◦ konfucionizem.

ZGODOVINA ŠPORTA

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema športa pomaga razumeti globoke družbene, kulturne in politične vplive športa skozi čas. Obravnavanje teme odpira vpogled v razvoj športnih panog in olimpijskih iger ter pomen olimpijskega gibanja, kar pripomore k boljšemu razumevanju današnjega športa, ki ni le tekmovalstvo, ampak tudi odraz družbenih vrednot in mednarodnih odnosov. Ob raziskovanju marginaliziranih skupin v športu spoznavajo, kako se je njihov status skozi zgodovino spreminjal, kar omogoča razmislek o enakosti in pravičnosti v sodobnem športu. Tema odpira možnosti za pogovor o idealih telesne in duševne uravnoteženosti v antični Grčiji ter njihovem pomenu danes. S proučevanjem dopinga, neprimerne vedenja in navijaškega nasilja dijake soočamo s kompleksnostjo etičnih dilem ter spodbujamo kritično mišljenje, zmožnost analiziranja vzrokov in posledic ter odgovornega državljanstva.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Priporočamo, da dijakom omogočamo čim več raziskovanja z avtentičnimi nalogami, pri katerih lahko izdelajo časovni trak ali interaktivni zemljevid (v katerem npr. predstavijo zgodovino izbrane športne panoge, olimpijskih iger, dosežke izbranega športnika, ekipe ipd., s čimer razvijajo občutek za časovno in prostorsko dimenzijo zgodovine). Pomembno je, da dijaki raziskujejo konkretne primere (in npr. pripravijo predstavitev v različnih oblikah) kar omogoča tako raziskovanje kot tudi razvijanje zmožnosti javnega nastopanja, zagovarjanja svojih idej ter primerjanje in posploševanje. Na podlagi dostopnih virov lahko pripravijo krajšo raziskavo, v kateri npr. primerjajo poročanje o izbranih športnih dogodkih v časopisih v različnih zgodovinskih obdobjih ter pri tem razvijajo zmožnost preverjanja virov in kritičnega razmišljanja.

Pri obravnavi te teme priporočamo navezavo na skupni cilj zdravje in dobrobit.

Prav tako priporočamo, da učitelj obravnava temo na tak način, da ob konkretnih preteklih športnih dogodkih dijaki poglobijo razumevanje procesov svetovne in nacionalne zgodovine od antike (gladiatorstvo, antične olimpijske igre) do danes (npr. razredna ali nacionalna identifikacija posameznikov in skupin). Obravnava rasizma in boja za enakopravnost na primerih J. Owensa, boksarskega dvoboja med Schmelingom in Louisom, Mohameda Alija, protestov temnopoltih športnikov na IO v Mehiki leta 1968 ipd. dijakom omogoča drugačen, bolj oseben in empatičen vpogled v preteklost. Na podoben način ob raziskovanju osebnih zgodb športnic lahko obravnavamo tudi postopno vključevanje žensk v šport. Ob aktualnih dogodkih bojkotov in prepovedi nastopanja športnikov določenih držav in njihovimi primerjavami s podobnimi dogodki v preteklosti lahko dijaki

spoznavajo zapletene odnose med politiko, športom (in gospodarstvom). Na različne načine (npr. film, osebna pričevanja) lahko izpostavimo in aktualiziramo npr. tudi dogodke v Münchnu leta 1972.

Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo na raznolike načine, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

ZGODOVINA ŠPORTA

CILJI

Dijak:

I: *razišče zgodovino izbrane športne panoge,*

I: *primerja in ugotovi vlogo različnih skupin v športu nekoč in danes,*

SC (1.2.1.2)

I: *spozna odnose med športom, politiko, državo in družbo,*

SC (2.4.1.1)

I: *skozi razvoj gibanja in športa ozavešča pomen reka "Zdrav duh v zdravem telesu".*

SC (3.2.1.1 | 1.2.2.2 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» *opiše izvor športnih iger in tekmovanj,*

- » razloži odnos do telesa, zdravja in gibanja v izbranih družbah preteklosti,
- » **na izbranem primeru pojasni prelomne trenutke v razvoju izbrane športne panoge (oziroma predmeta šport v šoli),**
- » predstavi življenje in dosežke izbranega športnika (iz preteklosti),
- » navede dosežke izbranih slovenskih športnikov in športnic,
- » poišče, primerja in opiše seznam športnih panog na antičnih in sodobnih olimpijskih igrah in pojasni vzroke za spremembe,
- » pripravi in predstavi časovni trak razvoja olimpijskih iger,
- » predstavi zgodovino slovenskih dosežkov na OI,
- » **opiše značilnosti olimpijskih iger nekoč in danes,**
- » **pojasni postopno vključevanje žensk v različne športne panoge,**
- » opiše paraolimpijske športe in presodi pomen paraolimpijskih iger,
- » predstavi dogodke, ki so osvetlili problem rasne neenakopravnosti v športu,
- » razloži ugled športnikov in načine nagrajevanja v različnih zgodovinskih obdobjih,
- » **opredeli pojme amaterski in profesionalni šport,**
- » **na konkretnem primeru pojasni pojem »fair play« in njegov pomen,**
- » poišče in predstavi primere športnikov, ki jih lahko povežemo z idealom odgovornega državljana,
- » **pojasni idejo o miru med tekmovanji,**
- » na izbranem primeru predstavi vpliv politike na šport,
- » pojasni, kako so slovenski športniki prispevali k večji prepoznavnosti države,
- » poišče in predstavi primer neprimerne obnašanja in navijaškega nasilja na tekmah in vzroke zanj,
- » **primerja in pojasni vsebino in pomen reka »zdrav duh v zdravem telesu« v antični Grčiji in danes,**
- » na izbranem primeru utemelji učinke dopinga na športnike, šport in tekmovanja v različnih zgodovinskih obdobjih,
- » razloži, zakaj je lahko šport tudi nevaren in navede nekaj primerjav iz različnih zgodovinskih obdobj.

TERMINI

- šport
- olimpijske igre
- paraolimpijske igre
- zdrav duh v zdravem telesu

OBLAČILA SKOZI ČAS

IZBIRNO

OPIS TEME

Oblačilna kultura je skozi zgodovino imela pomembno vlogo, saj je odražala širše družbene in kulturne trende. Igrala je pomembno vlogo pri izražanju identitete, statusa in vrednosti posameznikov v družbi. Razvoj materialov in oblačil od prazgodovine do danes odraža človekovo iznajdljivost in prilagodljivost na čas in podnebne spremembe. Ljudje so se trudili izboljšati izdelavo, udobje, uporabnost in estetiko oblačil. Kultura oblačenja se je skozi stoletja zelo spreminjala in odražala kulturne, družbene ter tehnološke spremembe. Moda postaja vse bolj globalna, s hitrim spreminjanjem trendov zaradi družbenih omrežij. Poudarek je na individualizmu, trajnosti in kombinaciji stilov iz preteklosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje. Tema o modi je razgibana in zanimiva, zato priporočamo uporabo slikovnega gradiva (modni časopisi) in internetnih virov; dijaki lahko sami pripravijo zanimive predstavitve in posnetke sodobne mode iz okolja. Ob tem lahko uporabijo ustne in slikovne vire staršev in starih staršev, kako so se ti v njihovih letih zanimali za modo in se oblačili. Poiščejo stare revije s kroji in jih primerjajo s sodobnimi izdajami. Raziščejo, kako je moda nekdanj in danes vplivala na mlade in manj mlade. Priporočamo, da doseganje standardov znanja in učnih ciljev ocenjujete z avtentičnimi nalogami in z drugimi/raznolikimi načini. Dijak predstavi svoja spoznanja z izdelki, predstavitvami, vodenim obiskom kakšne institucije (muzejske zbirke oblačil) idr.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporoča se medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki

primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OBLAČILA SKOZI ČAS

CILJI

Dijak:

- I:** razišče vlogo oblačil od prazgodovine do danes in ugotavlja razlike materialov za oblačila,
 - I:** spozna oblačilno kulturo v različnih zgodovinskih obdobjih,
 - I:** spozna vzroke oblačilne kulture družbenih slojev v različnih zgodovinskih obdobjih,
 - I:** ugotovi, da ozaveščenost o okoljskih in etičnih vprašanjih (vpliv na razvoj trajnostne mode in etičnost proizvodnje) vpliva na razvoj mode. i.
- SC** (2.3.1.2 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **opiše materiale**, iz katerih so bila izdelana oblačila v različnih zgodovinskih obdobjih in jih poimenuje,
- » **razloži uporabo osnovnih orodij za izdelavo bolj zapletenih oblačil**,
- » **navede, zakaj so z uporabo novih materialov postajala oblačila bolj udobna**,
- » **primerja in opiše oblačilno kulturo pri različnih družbenih slojih**,
- » **navede pomembne dosežke industrijske revolucije v tekstilni industriji in vpliv na večjo proizvodnjo in potrošnjo**,
- » **pojasni zakaj je razvoj šivalnega stroja povzročil razcvet konfekcijske mode**,
- » **opiše, kako je napredek v tehnologiji vplival na oblačilno kulturo**,
- » **opiše, kako napredek tehnologij vpliva na razvoj tekstila** (pametne tkanine, 3D tiskanje),
- » **poimenuje sodobne modne oblikovalce in prestižne znamke oblačil**,
- » **opiše nekaj primerov ponovne uporabe rabljenih oblačil iz svojega okolja**.

TERMINI

◦ šivanka ◦ statve ◦ kolovrat ◦ predilni stroj, ◦ tkalski stroj ◦ šivalni stroj ◦ moda ◦ konfekcija ◦ hitra moda



PROMET NEKOČ IN DANES

IZBIRNO

OPIS TEME

Gibanje in promet sta ena od značilnosti človekovega razvoja. Pot od izuma kolesa pa do različnih voznih sredstev je odločilno zaznamovala zgodovino od antike do danes. Vozna sredstva so se spreminjala in razvijala in zlasti od 19. stoletja dalje krajšala razdalje in naredila svet vse manjši, kar se kaže v današnjem času, ko lahko v nekaj urah dosežemo vse konce sveta. Razvoj železnic je odločilno posegel tudi v naš slovenski prostor in ga zaznamoval, razvoj cestnega omrežja, avtomobilizma in prometa pa je dal vsemu še novo dinamiko. Sočasno spremljamo razvoj ladijskega prometa in težnje človeka, da s pomočjo razvoja seže še višje – v vesolje.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Ker je tema o prometu dokaj razgibana in zanimiva, priporočamo uporabo slikovnega gradiva in internetnih virov, lahko pa dijaki tudi sami pripravijo na to temo zanimive predstavitve in posnetke s terena. Ob tem lahko uporabijo tudi ustne in slikovne vire staršev in starih staršev (kako so potovali in kam, kdaj so kupili prvi avto, opravili vozniški izpit ipd.), obiščejo Tehniški muzej v Bistri, Železniški muzej v Ljubljani.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva z različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).



PROMET NEKOČ IN DANES

CILJI

Dijak:

- I:** odkrije pomen kolesa za nadaljnji razvoj prometa,
- I:** raziše gradnjo in lokacijo rimskih cest ter jih primerja z današnjim stanjem omrežja na slovenskem ozemlju,
- I:** spozna pomen tovarništva in nastanka furmanstva za »slovenskega« kmeta ter razvoj poštnega prometa,
- I:** spozna pomen in potek gradnje železnice Dunaj–Trst,
SC (1.3.2.1)
- I:** spremlja razvoj avtomobila od bencinskega, dizelskega do električnega,
SC (2.4.3.1)
- I:** ugotovi značilnosti razvoja letal in letalskega prometa ter se seznani s prednostmi in slabostmi,
- I:** seznanja se z začetki človekovega potovanja v vesolje in raziskovanjem le-tega.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **oceni kolo, ki je pripadalo koliščarski kulturi kot eno najpomembnejših arheoloških najdb na Slovenskem,**
- » **pojasni, zakaj je izum kolesa eden najpomembnejših izumov v zgodovini,**
- » **našteje primere uporabe kolesa v transportu in v vojaške namene,**
- » **pojasni, zakaj je bil veter stoletja pomemben vir za pomorski promet,**
- » **oceni pomen parnega stroja in ladijskega vijaka v vodnem prometu,**
- » **oceni vpliv rimskega cestnega omrežja na tedanjo družbo,**
- » **primerja in opiše glavne rimske cestne povezave z današnjim cestnim križem na Slovenskem,**
- » **pojasni pojem tovarništva/furmanstva in razloži pomen poštnega prometa,**
- » **na tematskem zemljevidu prikaže glavne prometne poti srednjega in novega veka,**
- » **pojasni, kako so železnice v 19. stoletju spremenile življenje ljudi,**
- » **navede pomembne izumitelje s področja avtomobilizma.,**
- » **pojasni, kako je avtomobil spremenil življenjski slog ljudi v zadnjih 130 letih,**

- » navede glavne prelomnice v razvoju letal v 20. stoletju (od propelerja do reaktivca),
- » pojasni, zakaj je letala najprej uporabila vojska, potem pa so se širila v civilni rabi,
- » opiše najpomembnejše odprave človeštva v vesolje in navede načrte za naprej.

TERMINI

- kolo ◦ rimska cesta ◦ cestni križ ◦ parni stroj ◦ železnica ◦ motor z notranjim izgorevanjem ◦ avtomobil
- tekoči trak ◦ letalo ◦ vesoljska tekma ◦ električna vozila

PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

IZBIRNO

OPIS TEME

Prehrana se je skozi zgodovino močno spreminjala, saj sta nanjo vplivala način življenja in tehnološki napredek. V prazgodovini so se ljudje sprva preživljali z lovom in nabiralništvom, kasneje pa je neolitska revolucija prinesla razvoj kmetijstva. V starem veku so organizirano kmetijstvo in trgovina obogatili prehrano, srednji vek pa je z uvedbo kolobarjenja prinesel pomembne spremembe v količini pridelane hrane. Plemstvo je uživalo meso in začimbe, kmečka prehrana pa je bila bolj skromna. Novi vek je z globalizacijo uvedel pridelke iz novega sveta, kot sta krompir in koruza. Industrijska revolucija je omogočila množično proizvodnjo hrane, danes pa prevladujejo industrijsko predelana živila, hkrati pa se vse bolj poudarja pomen zdrave prehrane in individualne odgovornosti za zdravje, kar zahteva ozaveščene prehranjevalne odločitve.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Ker je izbirna tema zelo široka in razgibana, je primerna za raziskovalno učenje, pri katerem lahko uporabimo vire, e-vire in literature za različne sodobne strategije učenja. Priporočamo tudi uporabo slikovnega gradiva in internetnih virov. Poleg tega lahko uporabimo tudi ustne vire staršev in starih staršev (kaj so jedli in kako so se prehranjevali v njihovem otroštvu ipd.). Dijak se na ta način uči uporabljati primarne in sekundarne vire za raziskovanje in analizo različnih vrst prehranjevanja. Dijak lahko prebere odlomke iz virov in literature, ki govorijo o prehranjevalnih navadah ljudi v različnih zgodovinskih obdobjih in ugotavlja povezanost kmetijskih sprememb s prehranjevanjem. Z analizo virov in literature lahko razmišlja, kako je uporaba novih kultur in metod obdelovanja zemlje povečala količino pridelane hrane in kako sta se s tem povečala obseg in obremenitev dela za ljudi ter okolje. S pomočjo spletnih virov lahko razišče podatke o pojavu in razvoju hitre hrane. Ob raziskovanju vzrokov za različne značilnosti prehranjevanja med različnimi družbenimi sloji v določenih zgodovinskih obdobjih pa lahko razmišlja o različnih zmožnostih zagotavljanja zdravega prehranjevanja danes. Priporočamo, da doseganje standardov znanja in učnih ciljev ocenjujete z avtentičnimi nalogami in drugimi raznolikimi načini ocenjevanja znanja – izdelki, predstavitvami ipd.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

CILJI

Dijak:

- I:** ugotovi značilnosti prehranjevanja in prehranskih navad v različnih zgodovinskih obdobjih,
- I:** raziše prehrano različnih družbenih slojev v različnih zgodovinskih obdobjih,
- I:** spozna pomembna odkritja, reforme in tehnološke izume, ki so vplivali na spremembe v prehranjevanju, **SC** (2.3.3.1)
- O:** raziše značilnosti prehranjevanja danes in jih primerja s preteklostjo. **SC** (2.3.3.1 | 3.2.2.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na izbranih primerih opiše različne oblike in načine prehranjevanja v preteklosti,
- » oceni različne okoliščine, ki so v zgodovini vplivale na značilnosti prehranjevanja,
- » pojasni povezanost med načinom pridobivanja hrane in značilnostmi prehranjevanja ter bivanja,
- » s pomočjo virov na izbranem primeru opiše prehranjevalne navade različnih slojev prebivalstva v izbranem zgodovinskem obdobju,
- » razloži, kako so širše družbene okoliščine vplivale na prehranske navade ljudi,
- » na izbranem primeru pojasni, zakaj se je prehrana med različnimi družbenimi sloji razlikovala in kako,

» opiše pomembna odkritja, reforme in tehnološke izume, ki so vplivali na spremembe v pridobivanju in predelavi hrane ter prehranjevanju,

» s pomočjo virov opiše razlike v prehranjevanju nekoč in danes,

» pojasni povezavo med spremembami v prehrani in spreminjanjem življenjske dobe ljudi,

» oceni pomen »zdrave prehrane« in individualne odgovornosti za zdravje.

TERMINI

- ogenj ◦ požigalništvo ◦ kultiviranje ◦ neolitska revolucija ◦ kolobarjenje ◦ nove kulture ◦ fiziokratizem
- kmetijska mehanizacija ◦ hladilnik ◦ umetna gnojila ◦ industrijsko predelana hrana ◦ hitra prehrana
- ekološko kmetijstvo ◦ GSO ◦ sterilizacija in pasterizacija

ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO

IZBIRNO

OPIS TEME

Zdravje in higiena sta tisti dve kategoriji, ki sta v preteklih stoletjih najbolj vplivali na umrljivost in življenjsko dobo ljudi. Že od antike naprej si ljudje poskušajo ohraniti zdravje in podaljšati življenjsko dobo, a so bili v različnih obdobjih pri tem različno uspešni. Velike epidemije v starem in srednjem veku so bile opozorilo človeštvu, kako pomanjkljivo je njegovo znanje. Tudi v današnjem času še opažamo izbruhe bolezni, ki jih le s težavo obvladujemo. Hkrati spremljamo nagel dvig higienskih standardov ter razvoj medicine in želje človeka, da ostane vitalen in zdrav do visoke starosti. K temu je veliko pripomogel razvoj farmacije, ki je napredovala in katere proizvodi so postali nepogrešljiv del vsakdanjika sodobnega človeka.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje. Tema je sama po sebi dovolj zanimiva, da omogoča veliko raziskovalnega dela, iskanja podatkov po literaturi in internetu. Prav tako lahko vključimo ustne informacije o stanju higiene pred 50 ali 60 leti glede na danes (intervju s starimi starši, kdaj so dobili kopalnico, kako je bilo s sanitarijami na podeželju, kolikokrat tedensko so se kopali, umivali ipd.). Zanimivo je lahko tudi raziskovanje, katere zdravilne rastline so uporabljali včasih in koliko potencialnih anketirancev jemlje določena zdravila.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje

(dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO

CILJI

Dijak:

I: spozna pomen prizadevanj za zdravljenje v različnih zgodovinskih obdobjih,

I: ugotovi, zakaj je zdravje odvisno od higiene,

I: spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja,

SC (3.2.4.1)

I: razišče vzroke in posledice različnih epidemij,

SC (3.1.4.1 | 2.2.1.1 | 2.2.3.1)

I: spozna vlogo zdravilcev in zdravnikov v preteklosti,

I: sklepa o razvoju lekarništva.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» opiše prve poskuse zdravljenja z zdravilnimi zelišči,

» razloži simbol zdravilskega znaka (kača, ki se ovija na palico ali kelih),

» poimenuje najznamenitejšega antičnega zdravnika,

» primerja in pojasni dostop do zdravljenja nekoč in danes,

» opiše higienske razmere in navade v različnih zgodovinskih obdobjih,

» utemelji soodvisnost med zdravjem, higieno in življenjsko dobo,

» pojasni, zakaj je bila v preteklosti umrljivost otrok in žensk ob porodu velika,

» navedejo nekaj primerov epidemij iz preteklosti in jih primerja z današnjimi,

» ugotavlja, zakaj je bila umrljivost v preteklosti večja kot danes,

- » *pojasni, da so se v preteklosti z zdravljenjem ukvarjali padarji in zdravilci,*
- » *opiše primer zdravljenja v srednjem veku in pojasni vlogo špitalov kot predhodnikov domov za ostarele,*
- » *opiše vlogo in pomen babic,*
- » *pojasni razlike v delu zdravnikov v vojni in miru,*
- » *razloži, kdaj je v njihovi okolici nastala prva lekarna in kdo jo je vodil.*

TERMINI

◦ zdravje ◦ higiena ◦ epidemja ◦ padarji ◦ zdravilci ◦ zdravniki ◦ farmacija ◦ lekarna ◦ špital

VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE

IZBIRNO

OPIS TEME

Družina je osnovna družbena enota, ki zagotavlja skrb za otroke, njihovo vzgojo in socializacijo. V antiki je bila družina patriarhalna, oče je imel popolno oblast, ženske so bile podrejene, vzgoja otrok pa je bila stroga. V srednjem veku so se družine povečale, razširile so se večgeneracijske razširjene družine, otroci pa so bili že zgodaj vključeni v proizvodni proces. Z novim vekom in industrializacijo se je družinsko življenje spremenilo. Družine so se zmanjšale, oblikovala se je jedrna družina, ženske pa so začele delati izven doma. Otroci so postopoma pridobili pravico do izobraževanja, saj se je uveljavljalo obvezno šolanje. Za sodobno družino je značilna množičnost raznolikih družinskih oblik, ki vključuje tudi enostarševske in istospolne družine, ženske so enakopravnejše.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Tema je sama po sebi zelo aktualna in zanimiva, tako omogoča veliko raziskovalnega dela, iskanja podatkov po literaturi in internetu. Prav tako lahko vključimo ustne informacije o spolnih in družinskih vlogah pred 50 ali 60 leti glede na danes (intervju s starimi starši, kakšne so bile njihove družinske naloge, kakšni so bili družinski odnosi in razmerja med spoloma ipd.). Dijaki ob virih lahko svojo družino in družinsko življenje primerjajo s primeri družin iz izbranih zgodovinskih obdobj. Zanimivo je lahko tudi raziskovanje spreminjanja položaja ženske v družbi na primeru primerjave položaja svobodne ženske danes s položajem suženj v antični Grčiji ali Rimu.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge.

Obravnavanje občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE

CILJI

Dijak:

I: spozna vlogo družine in pomen ter raznovrstnost družin skozi različna zgodovinska obdobja,

I: analizira različne vzgojne stile (pristope) skozi zgodovino,.

SC (3.1.1.1)

I: spozna zgodovinski razvoj vloge žensk v družini in družbi.

SC (1.2.1.2 | 2.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » s pomočjo virov na primerih pojasni raznovrstnost družinskih oblik nekoč in danes,
- » našteje nekaj vzrokov za sklenitev zakonske zveze v preteklosti,
- » pojasni družbene dejavnike, ki so pomembno vplivali na spremembe v družinskem življenju,
- » ob virih pojasni različnost družinskih vlog v različnih družinah,
- » opiše tip vzgoje in odnos starih Grkov do otrok,
- » s pomočjo virov opiše špartansko vzgojo in jo primerja z današnjo ter pojasni razlike,
- » razloži položaj otroka v tradicionalni družini preteklih obdobj,
- » opiše spremembe v vzgoji v sodobni družini in pojasni vzroke za demokratizacijo vzgojnih stilov,
- » primerja in pojasni spremembe odnosov med spoloma v družbi in družini v različnih zgodovinskih obdobjih,
- » opiše zgodovinski razvoj vloge žensk v družini in družbi,
- » s pomočjo virov opiše začetke in razvoj ženskih prizadevanj za enakopravnost.

TERMINI

◦ družina ◦ zakonska skupnost ◦ izvenzakonska skupnost ◦ patriarhat ◦ matriarhat ◦ ženska volilna pravica

OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO

IZBIRNO

OPIS TEME

Nekatere osebnosti so nedvomno v preteklosti imele pomemben vpliv na tok dogodkov, misli in dejanja ljudi ter pripomogle k razvoju družbe v določenih obdobjih. S svojimi dejanji so pogosto presegle svoj čas ter pomembno prispevale k oblikovanju prihodnosti civilizacije. Njihov vpliv pa moramo razumeti v širšem družbenem, gospodarskem in kulturnem kontekstu, saj zgodovinske spremembe ne temeljijo zgolj na dejanjih posameznikov. Družbeni sistemi, ekonomske razmere in kulturne spremembe so igrali ključno vlogo pri oblikovanju dogodkov. Kritična presoja vpliva teh osebnosti zahteva globlje razumevanje obdobja, v katerem so delovale, ter dolgoročnih posledic njihovih dejanj, ki so preoblikovale svet in vplivale na prihodnje generacije.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj pri pouku kombinira različne didaktične/učne strategije, s katerimi dijakom omogoča aktivno izgrajevanje znanja in pri tem upošteva individualne razlike med njimi. Učne dejavnosti organizira tako, da omogočajo tako individualno kot tudi skupinsko delo in sodelovalno učenje, ki omogočata interakcijo med njimi in njihovo aktivno udeležbo. Pri delu z raznolikimi zgodovinskimi viri in ob uporabi digitalnih tehnologij spodbuja dijake h kritičnemu mišljenju, raziskovanju, analiziranju, sklepanju, ustvarjalnosti, vrednotenju in razvijanju kompetenc različnih področij. Učitelj dijakom daje sprotne povratne informacije o njihovem napredku po načelih formativnega spremljanja. Priporočamo, da dijaki znanje izkažejo s pomočjo raznolikih načinov, pri čemer naj bo poudarek na avtentičnih nalogah (ki so povezane z okoljem in motivacijo posameznih dijakov) in njihovi predstavitvi oziroma ustnem zagovoru. Priporočamo, da sodobne, oblike dela in izkazovanja znanja večinoma potekajo v šoli in ne predstavljajo dodatne obremenitve za dijake in učitelje.

Izbirna tema je primerna za raziskovalno delo, pri katerem lahko uporabimo različne zgodovinske vire in literaturo ter različne sodobne strategije dela. Dijak se uči uporabljati primarne in sekundarne vire za raziskovanje in analizo delovanja izbrane zgodovinske osebnosti ter razvija sposobnosti kritičnega mišljenja. Razvija in izraža lastno mnenje o vlogi in pomenu zgodovinske osebnosti na podlagi argumentov, pridobljenih z raziskovanjem in analizo virov. Priporočamo, da doseganje standardov znanja in učnih ciljev ocenjujete z avtentičnimi nalogami in drugimi/raznolikimi načini – izdelki, predstavitvami ipd.

Madžarsko zgodovino praviloma obravnavamo kronološko vzporedno s slovensko zgodovino, kar omogoča boljše razumevanje zgodovinskih povezav med narodoma. Dogodke madžarske zgodovine je treba predstaviti tudi v širšem evropskem in svetovnem kontekstu. Pouk poteka dvojezično s poudarkom na razvoju zgodovinskega izrazoslovja v obeh jezikih. Priporočamo medpredmetno povezovanje zgodovine z geografijo in književnostjo. Dijaki analizirajo zgodovinske vire, sodelujejo v razpravah in izvajajo raziskovalne naloge. Obravnava občutljivih tem zahteva uravnotežen in znanstveno utemeljen pristop. Pomembno je upoštevati multiperspektivnost (predstaviti zgodovinska dejstva iz različnih zornih kotov), uporabiti čim več primarnih

virov (dijaki analizirajo različne dokumente, pričevanja in medijske zapise), spodbujati kritično razmišljanje (dijaki primerjajo različne interpretacije dogodkov in razpravljajo o njihovih posledicah) in empatičen pristop (dijake spodbujati k razumevanju vpliva zgodovinskih dogodkov na prebivalstvo in kulturno identiteto).

OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO

CILJI

Dijak:

I: spozna življenje in delovanje izbrane zgodovinske osebnosti,

SC (5.1.1.1)

I: razišče vpliv izbrane zgodovinske osebnosti na dogajanje in razvoj v obdobju njenega življenja ter pomen in posledice njenega delovanja od takrat do danes.

SC (2.2.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » v različnih virih poišče podatke o življenju in delovanju izbrane zgodovinske osebnosti ter opiše njeno življenje in delo,
- » s pomočjo virov izbrano zgodovinsko osebo umesti v ustrezno obdobje ter opiše značilnosti obdobja,
- » s pomočjo virov analizira in pojasni pomen in vpliv zgodovinskih dogodkov na življenje in delovanje/delo izbrane zgodovinske osebnosti,
- » pojasni, kako so dejanja in ideje izbrane zgodovinske osebnosti vplivale na razvoj družbe, kulture, politike, znanosti v obdobju njenega življenja,
- » razloži, kako je zapuščina izbrane velike zgodovinske osebnosti oblikovala nadaljnji razvoj zgodovinskih dogodkov in današnji čas,
- » primerja in pojasni vpliv izbrane zgodovinske osebnosti z vplivom drugih velikih osebnosti istega ali drugega obdobja ter navede podobnosti in razlike.

TERMINI

- zgodovinska osebnost

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

OPREDELITEV PREDMETA

Literatura za področje dvojezičnega šolstva, ki se nanaša na madžarsko zgodovino:

Zgodovina Madžarov: učbenik za poučevanje madžarske zgodovine od 1. do 4. letnika gimnazijskega programa dvojezične srednje šole - A magyarok története: tankönyv a magyar történelem tanításához a kétnyelvű középiskola gimnáziumának I.-IV. osztálya számára, Horváth B., Zavod Republike Slovenije za šolstvo - A Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete, Ljubljana, 2009

Madžarski zgodovinski učbeniki, zbirke nalog in zgodovinski atlasi npr.:

Történelem 9. a középiskolák számára, Száray M., Oktatási Hivatal, Budapest, 2020

Történelem 10. a középiskolák számára, Száray M., Oktatási Hivatal, Budapest, 2021

Történelem 11. a középiskolák számára, Száray M., Oktatási Hivatal, Budapest, 2020

Történelmi atlasz középiskolásoknak, Pappné Gellényi J., Száray M., Oktatási Hivatal, 2022

Érettségi témakörök vázlata történelemből - középszinten - A 2024-től alkalmazott érettségi követelményrendszer alapján, Boronkai Sz., Maxim Könyvkiadó, Budapest, 2024

Történelem feladatgyűjtemény 9., Borhegyi Péter, Száray Miklós, Oktatási Hivatal, Budapest, 2021

Történelem feladatgyűjtemény 10., Borhegyi Péter, Száray Miklós, Oktatási Hivatal, Budapest, 2021

Történelem feladatgyűjtemény 11., Borhegyi Péter, Száray Miklós, Oktatási Hivatal, Budapest, 2022

Történelem feladatgyűjtemény 12., Borhegyi Péter, Száray Miklós, Oktatási Hivatal, Budapest, 2023

Enciklopedije

Magyar nagylexikon, Akadémiai Kiadó (1993–1995), majd Magyar Nagylexikon Kiadó Rt. (1997–2004), Budapest

Magyarország története a XX. században [eKönyv: epub, mobi], romsics I., Helikon Kiadó, Budapest, 2023

Magyarország képes története, Csorba Cs., Estók J., Salamon K., Magyar Könyvklub, Budapest, 2000

Millenniumi magyar történet, Magyarország története a honfoglalástól napjainkig, Tóth I. Gy., Osiris, Budapest, 2001

Magyarország története, Kristó Gy., Barta J., Gergely J., Elődóktól 2000-ig. Pannonica, Budapest, 2002

E-gradiva, digitálni učbeniki, zgodovinski viri: Mozaik Kiadó és MozaWeb, Sulinet Digitális Tudásbázis, Nemzeti Köznevelési Portál, Zanza.tv, Videotanár, Khan Academy

ZGODOVINA JE...

ZGODOVINA JE...

Brodnik, V. (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri. *Zgodovina v šoli*, 26(1), 18–38.

Koselleck, R. (2004). *Futures Past: On the Semantics of Historical Time*. Columbia University press.

Lewis Gaddise, J. (2004). *The Landscape of History: How Historians Map the Past*. Oxford University press.

Ricoeur, P. (1983). *Time and Narrative*. University of Notre Dame.

Maver, A., Smole. T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU

- » Bratož, R. (2007). *Rimska zgodovina. Del 1, od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Študentska založba.
- » Brodnik, V. (ur.). (2020). Mlajša železna doba ter zgodnje rimsko obdobje na Slovenskem, *Zgodovina v šoli*, 28(2).
- » Brodnik, V. (ur.). (2019). Podobe iz prazgodovine na Slovenskem, *Zgodovina v šoli*, 28(2).
- » Brodnik, V. (ur.). (2023). Zgodovinske dežele na Slovenskem in njihovo plemstvo, *Zgodovina v šoli*, 31(2).
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore. Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Mohorjeva družba.
- » Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.
- » Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan izobraževanje.
- » Šašel Kos, M. (2020). *V srcu Rimskega imperija. Zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksima Tračana*. Zveza zgodovinskih društev Iovenije.
- » Štih, P. (2001). *Ozemlje Slovenije v zgodnjem srednjem veku. Osnovne poteze zgodovinskega razvoja od začetka 6. do konca 9. stoletja*. Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.
- » Štih, P., Simoniti, V. (2010). *Na stičišču svetov: slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca 18. stoletja*. Modrijan.
- » Županek, B. (2021). Rimsko obdobje na Slovenskem : novejša arheološka odkritja. *Zgodovina v šoli*, 29(2), 57-64. <https://sistory5.sistory.si/publication/57417>
- » Županek, B. (2021). Kako so živeli? : vsakdan v rimskem času na naših tleh. *Zgodovina v šoli*, 29(2), 65-75. <https://sistory5.sistory.si/publication/57416>

SLOVENSKI PROSTOR OD ANTIKE DO NOVEGA VEKA, MADŽARI V SREDNJEM VEKU

- Bratož, R. (2007). *Rimska zgodovina. Del 1, od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Študentska založba.
- Brodnik, V. (ur.). (2020). Mlajša železna doba ter zgodnje rimsko obdobje na Slovenskem. *Zgodovina v šoli*, 28(2).
- Brodnik, V. (ur.). (2019). Podobe iz prazgodovine na Slovenskem. *Zgodovina v šoli*, 28(2).
- Brodnik, V. (ur.). (2023). Zgodovinske dežele na Slovenskem in njihovo plemstvo. *Zgodovina v šoli*, 31(2).
- Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore. Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Mohorjeva družba.
- Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.
- Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Šašel Kos, M. (2020). *V srcu Rimskega imperija. Zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksima Tračana*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Štih, P. (2001). *Ozemlje Slovenije v zgodnjem srednjem veku. Osnovne poteze zgodovinskega razvoja od začetka 6. do konca 9. stoletja*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Štih, P., Simoniti, V. (2010). *Na stičišču svetov: slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca 18. stoletja*. Modrijan.

Županek, B. (2021). Rimsko obdobje na Slovenskem : novejša arheološka odkritja. *Zgodovina v šoli*, 29(2), 57–64. <https://sistory5.sistory.si/publication/57417>

Županek, B. (2021). Kako so živeli? : vsakdan v rimskem času na naših tleh. *Zgodovina v šoli*, 29(2), 65–75. <https://sistory5.sistory.si/publication/57416>

SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU

SVET TER SLOVENSKI IN MADŽARSKI PROSTOR V NOVEM VEKU

Valvasor, J. V. (1978). *Slava vojvodine Kranjske*. Mladinska knjiga.

Po sledih kmečkih uporov na Slovenskem. (2017). *Zgodovina v šoli*.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*, Modrijan.

500 let rojstva Adama Bohoriča: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/y6c5oq3>

VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJE

VZPON MEŠČANSTVA - OD REFORM DO REVOLUCIJE

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Marija Terezija in Slovenci: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ho1v1us>

Slovensko meščanstvo : od vzpona nacije do nacionalizacije (1848–1948). (2008). Mohorjeva.

Vilfan, S. (2023). *Podjetniki in posestniki zemljiških gospodstev. Podeželsko meščanstvo v Sloveniji v 19. stoletju*. Samozaložba.

OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU

OD IDEJE DO NARODA IN SLOVENSKO NARODNO OBLIKOVANJE, MADŽARI V 19. STOLETJU

Melik, V. (2002). *Slovenci 1848–1918. Razprave in članki*. Litera.

Neven Borak Fischer, J., Perovšek, J., Lazarevič, Ž., Dolenc, E., Godeša, B., Gabrič, A., Čepič, Z., Kandus, N., Zemljič, N., Rihtaršič, M. (2005). *Slovenska novejša zgodovina, 1. in 2. del. 1848–1992*. Mladinska knjiga.

Vodopivec, P. (2007). *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*. Modrijan.

Čeč, D. (2018). Tabori na Slovenskem. *Zgodovina v šoli*.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Ilirske province: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7552c8q>

Janez Bleiweis: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/y464pz3>

Leto 1848 in Slovenci: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9tjzi7p>

Spletna stran: WW 1 (100letprve.si) (<http://www.100letprve.si/>)

IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA

IMPERIALIZEM, KONFLIKTI IN PRVA SVETOVNA VOJNA

Svoljšak, P. (1997). *Prvi med junaki je naš kranjski Janez*. Mladika.

Simić, M. (1996). *Po sledih soške fronte*. Mladinska knjiga.

Preboj pri Kobaridu, *Zgodovina v šoli* 2017

Antoličič, G., Roudi, B., Jelenčič, N., Štepec, M., Pipan, A., Gelt, M., Modrijančič Reščič, B. (2016). Ob stoletnici 1. svetovne vojne in soške fronte. *Zgodovina v šoli*

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Neznana poglavja slovenske zgodovine – dokumentarni filmi RTV SLO na temo prve svetovne vojne.

VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE

VZPON TOTALITARIZMOV IN PROPAD VERSAJSKE EVROPE

Prunk, J. (2008). *Racionalistična civilizacija 1776–2000*. Mladinska knjiga.

Melik, V. (2002). *Slovenci 1848–1918. Razprave in članki*. Litera.

Borak, N., Fischer, J., Čepič, Z., Deželak Barič, V., Dolenc, E., Ferenc, T., Gabrič, A., Gašparič, J., Godeša, B., Guštin, D., Kacin Wohinz, M., Kresal, F., Lazarevič, Ž., Mlakar, B., Pančur, A., Perovšek, J., Prinčič, J., Režek, M.,

Studen, A., Šorn, M., Tominšek Rihtar, T., Troha, N., Vidovič Miklavčič, A., Vodopivec, P. (2005). *Slovenska novejša zgodovina, 1. in 2. del. 1848–1992*. Mladinska knjiga.

Vodopivec, P. (2007). *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*. Modrijan.

Judt, T. (2007). *Povojna Evropa 1945–2005*. Mladinska knjiga.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE

Holmes, R. (2015) *Druga svetovna vojna*. MK.

Sulzberger, C. L. (1970) *2. svetovna vojna*. MK.

Steiner, M. K. (2015) *Vojak z zlatimi gumbi*. ZRC SAZU.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N., (2024) *Zgodovinski atlas*. MK.

Miranda Razpotnik, J., (2024): *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan izobraževanje.

Judt, J. (2007) *Povojna Evropa 1945 - 2005*. prva knjiga in druga knjiga. Mladinska knjiga.

Lowe, K. (2014) *Podivjana celina. Evropa po drugi svetovni vojni*. Modrijan.

Lowe, K., (2018) *Strah in svoboda. Kako nas je spremenila druga svetovna vojna*. Modrijan.

Okoliš S. (2020) *Druga svetovna vojna na Slovenskem* <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7em6rae>

Smernice za poučevanje o holokavstu (2018) <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c1c4i1b>

Dokumentarni film <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/czw8dti>

OD BLISKOVITE DO HLADNE VOJNE

Sulzberger, C. L. (1970). *2. svetovna vojna*. Mladinska knjiga.

Steiner, M. K. (2015). *Vojak z zlatimi gumbi*. ZRC SAZU.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Judt, T. (2007). *Povojna Evropa 1945–2005*. Mladinska knjiga.

Lowe, K. (2014). *Podivjana celina. Evropa po drugi svetovni vojni*. Modrijan.

Lowe, K. (2018). *Strah in svoboda. Kako nas je spremenila druga svetovna vojna*. Modrijan.

Okoliš, S. (2020). *Druga svetovna vojna na Slovenskem* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7em6rae>).

Smernice za poučevanje o holokavstu (2018): <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c1c4i1b>

Dokumentarni film: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/czw8dti>

Vrtačnik Merčun, V., Sodnik, M. (2023). Prisilna mobilizacija v nemško vojsko med drugo svetovno vojno. Spomini Franca Kunstlja iz Sela pri Vodica. *Zgodovina v šoli* 31(2), str. 15–38.

Brodnik, V. (2014). Pouk zgodovine o vojnah skozi oči otrok in mladostnikov. *Zgodovina v šoli* 23(1-2), 23–45.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4paxi9t>

SLOVENCİ, ČAS JUGOSLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

SLOVENCİ, ČAS JUGOSLAVIJE IN SOCIALIZMA, MADŽARI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Muževič, B. (2021). *Z dežja pod kap. Ljubljana–Beograd–Ljubljana 1985–1990*. Sophia.

Lowe, K. (2014). *Podivjana celina. Evropa po drugi svetovni vojni*. Modrijan.

Lowe, K. (2018). *Strah in svoboda. Kako nas je spremenila druga svetovna vojna*. Modrijan.

Melik, V. (2002). *Slovenci 1848–1918. Razprave in članki*. Litera.

Borak, N., Fischer, J., Čepič, Z., Deželak Barič, V., Dolenc, E., Ferenc, T., Gabrič, A., Gašparič, J., Godeša, B., Guštin, D., Kacin Wohinz, M., Kresal, F., Lazarevič, Ž., Mlakar, B., Pančur, A., Perovšek, J., Prinčič, J., Režek, M., Studen, A., Šorn, M., Tominšek Rihtar, T., Troha, N., Vidovič Miklavčič, A., Vodopivec, P. (2005). *Slovenska novejša zgodovina, 1. in 2. del. 1848–1992*. Mladinska knjiga.

Vodopivec, P. (2007). *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*. Modrijan.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Judt, T. (2007). *Povojna Evropa 1945–2005*. Mladinska knjiga.

POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA

POT V SAMOSTOJNOST IN REPUBLIKA SLOVENIJA

Osamosvojitve Slovenije. (2008). Priročnik za učitelje. Zavod RS za šolstvo.

Janša, J. (1992). *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države*. Mladinska knjiga.

Valič Zver, A. (2013). *Demos, Slovenska osamosvojitve in demokratizacija*. Študijski center za narodno spravo.

Borak, N., Fischer, J., Čepič, Z., Deželak Barič, V., Dolenc, E., Ferenc, T., Gabrič, A., Gašparič, J., Godeša, B., Guštin, D., Kacin Wohinz, M., Kresal, F., Lazarevič, Ž., Mlakar, B., Pančur, A., Perovšek, J., Prinčič, J., Režek, M., Studen, A., Šorn, M., Tominšek Rihtar, T., Troha, N., Vidovič Miklavčič, A., Vodopivec, P. (2005). *Slovenska novejša zgodovina, 1. in 2. del. 1848–1992*. Mladinska knjiga.

Vodopivec, P. (2007). *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*. Modrijan.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Repe, B. (2003). *Rdeča Slovenija. Tokovi in obrazi iz obdobja socializma*. Sophia.

Judt, T. (2007). *Povojna Evropa 1945–2005*. Mladinska knjiga.

Spletni portal Zbrali smo pogum: <http://www.zbralismopogum.si/>

Spletni portal 30 let samostojnosti Slovenije: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zgbhvt0>

ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC

ZGODOVINA KATASTROF IN NJIHOVIH POSLEDIC

Diamon, J. (2008). *Puške, bacili in jeklo*. Učila International,

Epidemije in zdravstvo v zgodovinski perspektivi. (2021). Zgodovinski inštitut Milka Kosa.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rk1856t>

Veliki ljubljanski potres: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9fo8om4>

Jedrske nesreče, ICJT: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4q4teyk>

Kačičnik Gabrič, A., Seručnik, M. (2012). *Trtna uš, ta strašno drobna pošast*. Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU.

Založba ZRC, SAZU, (2011), (Thesaurus memoriae. Dissertationes; 9). *Kronika (Ljubljana)*

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4hcs5l5>), letnik 60, številka 2, str. 332-335. URN:NBN:SI:doc-HSOTQTMZ from <http://www.dlib.si>

Brence, A., Simonič Roškar, M. (2017). *Zgodba o gorica in vinu : vinogradništvo na slovenskem Štajerskem in način življenja v Halozah od pojava trtne uši konec 19. stoletja do let po drugi svetovni vojni*.

OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ

OD MENJAVE DO KAPITALA IN GOSPODARSKIH KRIZ

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Modrijan.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

Bondarenko, P. 5 of the World's Most Devastating Financial Crises, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9hr7ueu>

Deutsch, R. (2007). *Zarota srebra*. Učila.

Zgodba o denarju. (2021). Banka Slovenije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1xn1tlh>

OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI

OD ZAČETKA PISAV DO INFORMACIJSKE PISMENOSTI

Dolar, J. (1982). *Spomin človeštva*. Cankarjeva založba. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3flu7op>

Slovenci in habsburška cenzura: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tsdd2uw>

Klementina P, Klemenčič Glavica, M., Kralj, N., Črv Sužnik, M., Slovenščina 1 (i-učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/19ze60e#>

Ramšak, J. (2011). *Cenzurirano. Zgodovina cenzure na Slovenskem od 19. stoletja do danes*. Acta Hitsriae. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6zxc99>

Hladnik, M. (2016). *Nova pisarija: Strokovno pisanje na spletu*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. <https://www.nuk.uni-lj.si/zbirke/inkunabule>

Vošnjak, N. *Od rokopisa do knjige*. Mestni muzej Ljubljana. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/83vv501>

Tworek, H. (2020). *Policy Lessons from Five Historical Patterns in Information Manipulation*. Cambridge University Press. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x92cbpi>

Posetti, J., in Matthews, A. (2018). *A short guide to the history of 'fake news' and disinformation*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kqd5fsf>

VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

VOJSKOVANJE IN VOJAŠKA TEHNIKA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

Keegan, J. (2005). *Zgodovina vojskovanja*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Lazar, T. (2012). *Vitezi, najemniki in smodniki : vojskovanje na Slovenskem v poznem srednjem veku*. Viharnik.

Lazar, T. (2011). *Vitez, dama in zmaj : dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem*. 1, Razprave, Narodni muzej Slovenije.

Kladnik, T. (2016). *Vojskovanje za zmago : izbrana poglavja svetovne vojaške zgodovine; učbenik za študente vojaške zgodovine*. [Elektronski vir]. Defensor.

Kladnik, T. (2016). *Vojskovanje za domovino 1–4 : izbrana poglavja slovenske vojaške zgodovine: učbenik za študente vojaške zgodovine*. [Elektronski vir]. Defensor.

ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI

ARHITEKTURA IN BIVALIŠČA V ZGODOVINI

» Doblehar, A. (2009–2010). *Zgodovina arhitekture*. Videoposnetki, dokumentarna serija (več oddaj). Radio televizija Slovenija.

- » Pečnik, B. (2022). *Gospodje Turjaški med mestom in podeželjem*, Ljubljana med nostalgijo in sanjami. Revija za domoznanske vsebine (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6sv21ch>), 11(1), 24–37.
- » Tresla se je zemlja: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7fxv84j>
- » Juvanec, B. (2019). *Slovenija, arhitektura, dediščina*. Založba I2.

MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO

MOJ (BODOČI) POKLIC SKOZI ZGODOVINO

Zavod za zaposlovanje: Priročnik za odkrivanje kompetenc in želja za poklicno usmerjanje: Ta priročnik, ki je nastal v okviru projekta Promocija poklicnega izobraževanja 2021-2022, mladim pomaga pri odkrivanju njihovih lastnosti, spretnosti in želja na kreativen način (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/szst8ac>).

Zavod za zaposlovanje Knjižnica VKO-točka: Na tej spletni strani najdeš različna gradiva in poročila o trenutnih usposabljanjih in kvalifikacijah za poklicno usmerjanje delavcev na področju vseživljenjske orientacije v Evropi (<https://www.vkotocka.si/gradiva/knjiznica/>)

OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE

OD ZAČETKOV VEROVANJA DO SODOBNE RELIGIJE

Smrke, M. (2000). *Svetovne religije*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Hume, D. (2001). *Narava zgodovine religije*. Študentska založba.

Adams, C. J., Mandić, O. (1977). *Verstva sveta*. Cankarjeva založba.

Smith, H. (1996). *Svetovne religije*. Obzorje.

Janković, V. (2000). *Resnice, miti in legende o judovstvu, krščanstvu in islamu*. Modrijan.

Curk, I. (1976). *Rimljani na Slovenskem*. DZS.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

ZGODOVINA ŠPORTA

ZGODOVINA ŠPORTA

Petrovič, K., Doupona Topič (<file:///D:/Mira/TEKSTI/Lektura/ZRSŠ/Katalogi%20znani/%20Doupona%20Topič>), M., Petrovič (<file:///D:/Mira/TEKSTI/Lektura/ZRSŠ/Katalogi%20znani/Petrovič>), R. (2011). *Šport in družba*. https://zofijini.net/koticek_sport/

Doupona Topič, M. (2004). *Ženske in šport*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Politične dimenzije v športu: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lrc622u>

Batagelj, B. (2009). *Izum smučarske tradicije: kulturna zgodovina smučanja na Slovenskem do leta 1941*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Fridl, I. (2004). Zgodovina olimpijskih iger. *Gea* : poljudnoznanstvena revija. - ISSN 0353-782X (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4tv2bw0>), 14(5), 14–21).

Barbarski šport : kritika globalne kuge. (2022). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/v1xhl6x>

Zdravo! Bog živi!, Dokumentarni film o telovadnih društvih Sokol in

Orel: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n83d0qv>

Olimpijski ogenj: 30 let Olimpijskega komiteja Slovenije: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k998rah>

OBLAČILA SKOZI ČAS

OBLAČILA SKOZI ČAS

Markovič, M. (2007). *Obleka predela človeka*. Litera.

Gruden Dannenberg, A. (2004). *Medijske podobe: kalejdoskop stila in mode*. Umco.

Baš, A. (1992). *Oblačilna kultura na Slovenskem v 17. in 18. stoletju*. DZS.

Baš, A. (1987). *Oblačilna kultura na Slovenskem v Prešernovem času: 1. polovica 19. stol.* DZS.

Sedlačkova, J. (2018). *Zgodovina mode od prazgodovinskih časov do danes*. Morfemplus.

Vidic, D. (1991). *Zgodovina oblačenja*. Srednja šola za oblikovanje, film in fotografijo.

PROMET NEKOČ IN DANES

PROMET NEKOČ IN DANES

Brate, T. (2013). "Zgodovina slovenskih železnic na razglednicah". (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ppxaum5>) Celjska Mohorjeva družba.

Mohorič, I. (1968). "Zgodovina železnic na Slovenskem". (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/psa62vj>) Slovenska matica.

Ladijski prevoz: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ladijski_prevoz

Zaljubljeni v letenje: Predstavitev knjige Zaljubljeni v letenje - zgodbe slovenskih letalcev (2019) - Park vojaške zgodovine (parkvojaskezgodovine.si) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ktxisqx>)

Zgodovina letalstva: Zgodovina letalstva - Wikipedija, prosta enciklopedija (wikipedia.org) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2mhplda>)

Žagar, M. (1967). *O značilnostih cestnega prometa v Sloveniji*. ZRC SAZU.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

PREHRANA V RAZLIČNIH ZGODOVINSKIH OBDOBJIH

Čeč, D., Šuštar, B., Kalc, A., Studen, A., Lamut, A. M. (2016). *Socialna in kulturna zgodovina hrane*. Inštitut za novejšo zgodovino.

Bogataj, J. (2007). *Okusiti Slovenijo*. Rokus.

Montanari, M. (2020). *Hrana kot kultura*. Studia humanitatis.

Pilcher, J. M. (2017). *The Oxford handbook of food history*. Oxford University Press.

Maver, A., Smole, T., Kavka, N. (2024). *Zgodovinski atlas*. Mladinska knjiga.

Miranda Razpotnik, J. (2024). *Šolski zgodovinski atlas*. Modrijan.

ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO

ZDRAVLJENJE IN HIGIENA SKOZI ZGODOVINO

Zupanič Slavec, Z. (2017). *Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem*. Slovenska matica.

Šega, J. (2014). *Kuge, lakote in vojske, reši nas o Gospod*. Zgodovinski arhiv Ljubljana. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yudlnfz>

Velike bolezni: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xxw466u>

VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE

VLOGA MOŠKIH IN ŽENSK TER POMEN DRUŽINE

Reinhard, S. (1998). *Socialna zgodovina družine*. Studia humanitatis.

Aries, P. (1991). *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*. Studia humanitatis.

Sovič, S., Thane, P., Viazso, P. P. (2016). *The history of families and households : comparative European dimensions*. Brill.

Vehovar, K. (2010). *Oris vloge in položaja ženske starega Egipta* [Diplomsko delo]. Univerza v Mariboru.

Puhar, A. (2004). *Prvotno besedilo življenja. Oris zgodovine otroštva na Slovenskem v 19. stoletju*. Studia humanitatis.

OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO

OSEBNOSTI, KI SO ZAZNAMOVALE ZGODOVINO

Bruck, J., Gartz, J., Shubert, M. (2017). *Ključne osebnosti svetovne zgodovine*. Mladinska knjiga.

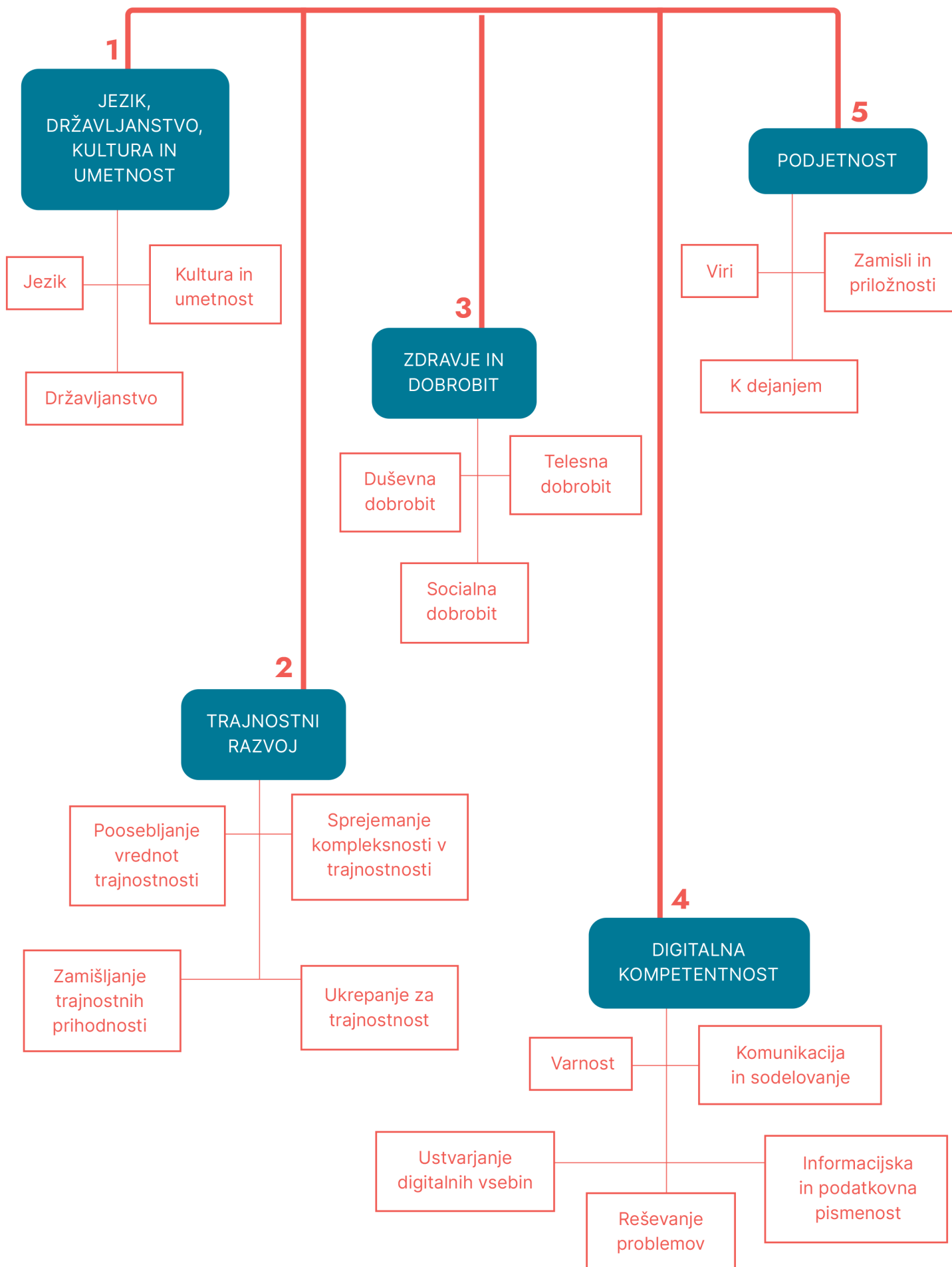
Pri raziskovanju življenja velikih zgodovinskih osebnosti je smiselno izbrati širok nabor literature, ki zajema enciklopedije, biografije, avtobiografije, spomine in zgodovinske študije, ki ponujajo različne perspektive in globine vpogledov v življenje zgodovinskih osebnosti ter pomagajo razumeti njihov vpliv na razvoj zgodovine.



PRILOGE



KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV



1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.



3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.



5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.